

Vlaams
Parlement

stuk **2349** (2013-2014) – Nr. 1
ingediend op 9 januari 2014 (2013-2014)

Ontwerp van decreet

houdende instemming met de overeenkomst
waarbij een associatie tot stand wordt gebracht
tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds,
en Midden-Amerika, anderzijds,
ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012*

* De bijlage bij dit ontwerp van decreet is te vinden op de [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) op
www.vlaamsparlement.be

INHOUD

Memorie van toelichting	3
Voorontwerp van decreet	27
Advies van de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen	31
Advies van de Raad van State	53
Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen	63
Ontwerp van decreet	67
Bijlage: Tekst van de overeenkomst (bijlage te vinden op de dossierpagina van het stuk op www.vlaamsparlement.be)	

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING**1. Achtergrond****1.1. *De relatie tussen de Europese Unie en Midden-Amerika***

De San José-dialoog vormt sinds 1984 de hoeksteen van de betrekkingen tussen de Europese Unie (EU) en de landen van Midden-Amerika (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama). De dialoog, gelanceerd tijdens de ministeriële bijeenkomst in San José, had tot doel om door onderhandelingen oplossingen te zoeken voor de gewapende conflicten in Midden-Amerika. Die doelstelling werd ondersteund door een samenwerkingsprogramma dat was gericht op de sociaal-economische achtergronden van de crisis. Sindsdien heeft de EU een aanzienlijke bijdrage geleverd in de totstandbrenging van vrede, het democratiseringsproces en de sociaal-economische ontwikkeling van de regio. De dialoog werd voortgezet in Firenze (1996) en Madrid (2002).

De op 22 februari 1993 in San Salvador ondertekende kaderovereenkomst legde de nadruk op de eerbiediging van de mensenrechten en de democratische beginselen, een geïntegreerde plattelandsontwikkeling, het voorkomen van natuurrampen en de wederopbouw na die rampen, de sociale ontwikkeling van de bevolking en de regionale integratie. De handelsrelaties werden vooral bepaald door de ‘drugsregeling’ van het stelsel van algemene preferenties, op grond waarvan naast de algemene regeling, extra tariefvoordelen worden toegekend.

Op 15 december 2003 vond de ondertekening plaats van de overeenkomst inzake politieke dialoog en samenwerking tussen de toenmalige Europese Gemeenschap (EG) en haar lidstaten, enerzijds, en Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama, anderzijds. De overeenkomst werd goedgekeurd bij het decreet van 22 december 2006. Deze overeenkomst is voorlopig nog niet in werking getreden.

De overeenkomst van 2003 heeft enkel betrekking op politieke dialoog en samenwerking. Zij bevat dus geen handelsluik. Haar voornaamste doelstellingen zijn:

- de versterking van de relaties tussen de EU en Midden-Amerika door een intense politieke dialoog en een ruimere samenwerking;
- het scheppen van voorwaarden voor onderhandelingen over een associatieovereenkomst, met inbegrip van een vrijhandelsakkoord, waarbij wordt voortgebouwd op het werkprogramma dat de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in 2001 opstelde in Doha.

1.2. *Economische betrekkingen tussen de EU en Midden-Amerika*

Het doel van de economische politiek van de EU is het versterken van het regionale integratieproces tussen de betrokken partnerlanden onderling. Praktisch betekent dit het creëren van een douane-unie in Midden-Amerika. De EU koestert dit proces door handelsgerelateerde technische hulp.

Midden-Amerika geniet van de eenzijdige tariefpreferenties die de EU toekent via het algemene systeem van handelspreferenties (GSP), en die sinds 1990 leidden tot een opschorting van douaneheffingen op landbouw- en industrieproducten die naar de EU worden uitgevoerd. De ‘drugsregeling’ werd in 2005 vervangen door de bijzondere regelingen voor duurzame ontwikkeling en goed beheer (GSP+) die bepalen dat preferentiële toegang tot de Europese markten moet worden verleend voor goederen die afkomstig zijn uit de ontwikkelingslanden die bepaalde internationale normen naleven op het gebied van de

mensenrechten en de rechten van werknemers, milieubescherming, goed bestuur en de strijd tegen verdovende middelen. Sinds januari 2006 werd een nieuw ‘tariff only-systeem’ ingevoerd voor bananen dat de handel in die producten moet verbeteren.

Historisch gezien zijn de Verenigde Staten (VS) en Latijns-Amerika de voornaamste handelspartners van de landen van Midden-Amerika, maar de jongste jaren deed de regio inspanningen om de handel met de EU-lidstaten te verhogen. De invoer van de EU bestond in 2011 vooral uit machines en transportmateriaal (48,1%). De voornaamste exportproducten van de EU waren machines en transportmateriaal (43,5%) en chemische producten (18,7%). Het voorbije decennium bleef het aandeel van de EU in de Midden-Amerikaanse handel vrij stabiel op zowat 10%.

1.3. Europese hulp

In de periode 2002-2006 was de Europese hulp gericht op:

- regionale integratie;
- een grotere rol van het maatschappelijk middenveld in het regionale integratieproces;
- een vermindering van de kwetsbaarheid en de verbetering van het milieubeleid.

Voor de jaren 2007-2013 voorziet de EU 75 miljoen euro voor:

- de versterking van het institutionele kader voor regionale integratie (26,5%);
- de versterking van de douane-unies en het daarmee verband houdende beleid (62,5%);
- de versterking van het regionale beleid en de verbetering van de openbare veiligheid (11%).

De Europese Commissie keurde een hulppakket van 840 miljoen euro goed voor de jaren 2007 tot 2013 om Midden-Amerika te helpen de meest dringende noden te lenigen. Begin januari 2009 kondigde de Commissie aan dat zij 15 miljoen euro ter beschikking stelt voor een ondersteuning van de versterking van de regionale instellingen in Midden-Amerika, en voor de deelname van het maatschappelijke middenveld aan dat proces. In 2012 werd er eveneens 35 miljoen euro ter beschikking gesteld voor de ondersteuning van natuurlijke rampenplannen.

2. Schets van de partnerlanden¹

Hoewel meer landen tot Midden-Amerika behoren, zijn de betrokken landen Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama.

2.1. Politieke gegevens

Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig van de vorige eeuw waren Guatemala, El Salvador en Nicaragua het toneel van binnenlandse onlusten die vooral te wijten waren aan de grote ongelijkheid op economisch en sociaal gebied, het repressieve optreden van de regimes en de invloed van buitenlandse machten. Die conflicten hadden ook een invloed op Costa Rica en Honduras omdat gewapende groeperingen vanuit die landen opereerden en vluchtelingen zich op hun grondgebied vestigden.

Geconfronteerd met een verslechterde situatie en met de dreiging van een oorlog op grote schaal werden verschillende initiatieven genomen om tot een oplossing te komen door dialoog en onderhandelingen. Om het vredesproces te versterken werd in 1983 de zogenaamde Contadora-groep (bestaande uit Venezuela, Colombia, Mexico en Panama) opgericht die de steun kreeg van een groep waarvan Brazilië, Argentinië, Peru en Uruguay deel uitmaakten. De San José-dialoog was complementair met dit Latijns-Amerikaanse initiatief.

¹ Voor het opstellen van dit overzicht werden verschillende bronnen geraadpleegd zoals de website van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen, de Europese Commissie en de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken.

De presidenten van de Midden-Amerikaanse landen startten de zogenaamde Esquipulas-onderhandelingen. Overtuigd van het principe dat vrede, democratie en ontwikkeling onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, namen zij een vredesplan aan dat de ontwapening van de strijdende groepen inhield en hun geleidelijke re-integratie in de maatschappij. Ook Europa leverde een belangrijke bijdrage tot een vreedzame oplossing van de conflicten.

In de jaren negentig van de vorige eeuw was er een consensus over onderhandelde oplossingen. De vooruitgang die werd geboekt in het vredes- en democratiseringsproces heeft Midden-Amerika grondig hervormd. In plaats van de autoritaire regimes kwamen vrije verkiezingen en sterkere parlementen. Er werden ook fora gecreëerd voor de participatie van het maatschappelijk middenveld.

2.2. *Regionale integratie*

Het integratieproces gaat terug tot 1951 met de oprichting van de Organisatie van Midden-Amerikaanse Staten (ODECA). Tijdens de jaren zestig van de vorige eeuw werd economische integratie de voornaamste pijler van het integratieproces. De ODECA werd in 1993 opgevolgd door het Midden-Amerikaanse Integratiesysteem (SICA) dat bestaat uit drie organen: het Hof van Justitie, het Parlement en het secretariaat-generaal. Sinds het begin van de jaren negentig heeft het proces van regionale integratie gestaag vooruitgang geboekt op politiek, economisch en sociaal gebied. De jongste jaren werden bovendien verscheidene regionale verdragen gesloten en strategieën en programma's ontwikkeld op het vlak van duurzame ontwikkeling, sociale integratie en veiligheid. In 1996 besloten El Salvador en Guatemala een douane-unie te vormen. Honduras, Nicaragua (beiden in 2000) en Costa Rica (in 2002) sloten zich daarbij aan. In 2002 keurden deze vijf landen een actieplan voor de economische integratie van Midden-Amerika goed.

Andere prioriteiten op regionaal vlak zijn:

- de bevordering van de menselijke ontwikkeling, een sociaal gerechtvaardigde economische groei en de bescherming van het leefmilieu;
- het invoegen van sociale thema's als prioriteiten van het integratieproces;
- de strijd tegen hiv/aids;
- het bevorderen van internationale arbeidsnormen, het creëren van arbeidsplaatsen, een grotere sociale bescherming en een ruimere sociale dialoog; op 30 juni 2005 bevestigden de betrokken ministers en afgevaardigden van werkgevers en werknemers de beginselen en de fundamentele arbeidsrechten van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO);
- het bevorderen van de veiligheid in de regio volgens een algemeen concept en niet via een zuiver militaire benadering;
- het voorkomen van rampen en het aanpakken van de berokkende schade;
- een multilateraal initiatief inzake elektronische netwerken, ontwikkeling van de telecommunicatiediensten, de aansluiting van wegen, duurzame ontwikkeling, menselijke ontwikkeling, rampenbestrijding, handelsliberalisering en toerisme;
- samenwerking inzake energie.

In haar strategierapport 2007-2013 stelt de Europese Commissie dat een duurzame regionale integratie wordt bemoeilijkt door de onzekerheid over het democratiseringsproces, de kwetsbaarheid op economisch vlak en op milieugebied en een gebrek aan sociale cohesie. Daarnaast zetten ook de zwakke instellingen, een verschil in visie en belang, economische verschillen, een gebrek aan financiering, de naleving van regels en resoluties en de niet-betrokkenheid van grote groepen een rem op het integratieproces.

2.3. *Economische en sociale toestand*

Op economisch vlak is Midden-Amerika sterk afhankelijk van de VS. Nadat de economie zich fel had ontwikkeld tijdens de jaren negentig van de vorige eeuw, kende het bruto binnenlands product (bbp) een gemiddelde groei van 4,2% tijdens de periode 2003-2005. Dat cijfer lag weliswaar hoger dan tijdens de jaren 2000-2002, maar het volgde niet de evolutie in Latijns-Amerika. Er kwam meer geld binnen, vooral door stortingen van migranten die hoger waren dan de buitenlandse investeringen.

De macro-economische stabiliteit in Midden-Amerika wordt ondersteund door betere resultaten op fiscaal gebied. Nicaragua en Honduras konden genieten van het 'Heavily Indebted Poor Country' (HIPC) initiatief, het programma van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank (WB) dat als doel heeft de schulden van 's werelds armste ontwikkelingslanden naar een aanvaardbaar niveau terug te brengen, onder de voorwaarde dat de overheden van deze landen naar behoren functioneren. Toch blijft een verbetering van het belastingstelsel een grote uitdaging. Een lage belastinginning beperkt de mogelijkheid om meer uit te geven voor een verbetering van de sociale toestand.

Buitenlandse handel

Historisch gezien is de buitenlandse handel vooral gericht op de VS en Latijns-Amerika. Slechts recent trachtte Midden-Amerika zijn exportmarkten te verruimen in Europa en de rest van de wereld. De handel kent een voortdurende groei.

De traditionele overschot op de handelsbalans gaat in dalende lijn. De invoer van de EU is geconcentreerd op bepaalde landen zoals Costa Rica. De uitvoer is minder gericht op één specifiek land, ook al waren Costa Rica en Panama in 2005 samen goed voor 55% van de EU-export naar Midden-Amerika.

De handel tussen Vlaanderen en de betrokken landen

Vlaanderen voerde in 2012 voor bijna 264,1 miljoen euro uit naar de zes landen uit Midden-Amerika. Panama was in 2012 de voornaamste exportbestemming in de regio. Met 153,7 miljoen euro bekleedde dat land de 85ste plaats op de lijst van Vlaamse klanten. De overige landen haalden de top 100 niet.

De invoer in 2012 bedroeg 598,2 miljoen euro. Hier voert Costa Rica de lijst aan met 339,9 miljoen euro wat goed was voor een 57ste plaats. Ook Honduras en Panama haalden met respectievelijk 138,5 en 55,1 miljoen euro de top 100.

Vlaamse uitvoer (in miljoen euro)

Land	2009	2010	2011	2012	Plaats (2012)
Panama	80,9	53,3	72,1	153,7	85
Guatemala	16,6	21,6	37,1	31,8	121
Costa Rica	38,1	47,2	30,5	29,8	124
El Salvador	20,9	16,0	27,7	27,2	126
Honduras	7,9	12,0	12,1	14,7	145
Nicaragua	11,0	6,6	8,4	6,9	159
Totaal	175,4	156,7	187,9	264,1	

Vlaamse invoer (in miljoen euro)

Land	2009	2010	2011	2012	Plaats (2012)
Costa Rica	373,4	351,1	355,1	339,9	57
Honduras	83,2	112,4	174,0	138,5	82
Panama	8,8	43,2	19,1	55,1	99
Nicaragua	13,3	24,3	28,0	30,4	116
Guatemala	19,4	26,3	34,4	27,3	120
El Salvador	8,6	11,7	10,8	7,0	142
Totaal	498,1	557,3	610,6	598,2	

Sociale toestand

Op het vlak van inkomens zijn er grote nationale en regionale verschillen. Met uitzondering van Costa Rica is er een grote inkomensongelijkheid.

Volgens de IAO bedraagt de werkloosheid ongeveer 8%. Van de werkende bevolking is 60% tewerkgesteld in de informele economie en in rurale en inheemse productieactiviteiten. Een groot deel van de werkende bevolking heeft een lage opleidingsgraad.

Hoewel de ongeletterdheid is afgenomen in de meeste landen, gebeurt die daling aan een traag tempo en kan ongeveer een kwart van de bevolking, en dan vooral vrouwen, niet lezen of schrijven. De schoolopleiding duurt vaak niet langer dan vijf jaar. De regio lijdt onder beperkte onderwijsmogelijkheden voor kleine kinderen, een gebrek aan continuïteit met veel stopzettingen in het middelbaar onderwijs en de lage impact van het hoger onderwijs op de ontwikkeling van de technologische knowhow.

Er bestaan grote tegenstellingen tussen de verschillende landen op het vlak van gezondheidszorg en levensverwachting. Een grote uitdaging is de strijd tegen overdraagbare ziektes, waarin een aanzienlijke vooruitgang werd geboekt door regionale samenwerking. De cijfers inzake hiv/aids zijn aanzienlijk. Dat is ook het geval voor ondervoeding.

De Internationale Organisatie voor de Migratie (IOM) schat dat zowat 2,5 miljoen Salvadoranen, 1,2 miljoen Guatemalteken en een paar honderdduizend Nicaraguanen en Costa Ricanen in de VS verblijven. Midden-Amerika is een transitregio voor migranten die van Zuid- naar Noord-Amerika trekken. Er zijn weinig Midden-Amerikaanse migranten in de EU.

Tussen 1990 en 2000 stegen de Midden-Amerikaanse landen, met uitzondering van Costa Rica, op de Human Development Index (HDI) van de Verenigde Naties (VN). Op de HDI-rangschikking 2012 nemen de betrokken landen volgende plaats in: Panama (59), Costa Rica (62), El Salvador (107), Honduras (120), Nicaragua (129) en Guatemala (133).

Midden-Amerika is geen grote producent van verdovende middelen, maar het is een belangrijk kanaal voor de doorvoer uit Zuid-Amerika naar de EU en de VS. Dit beïnvloedt het druggebruik en de druggerelateerde criminaliteit met een toename van witwaspraktijken. Er is ook een stijging van gewelddelicten door jeugdbendes, de zogenaamde ‘maras’.

Rangschikking van de betrokken landen op de Transparency International 2012 Corruption Perceptions Index:

Land	Plaats	Score (op 10)
Costa Rica	48	5,4
El Salvador	83	3,8

Panama	83	3,8
Guatemala	113	3,3
Nicaragua	130	2,9
Honduras	133	2,8

3. Ontstaan van de overeenkomst

Tijdens de top van de EU met de landen van Latijns-Amerika en het Caribische Gebied (EU-LA-top) die op 28 mei 2004 plaatsvond in Guadalajara, besloten de EU en Midden-Amerika dat hun gezamenlijk strategisch doel erin bestaat te komen tot een associatieovereenkomst, inclusief een vrijhandelsovereenkomst. De partijen spraken af dat de totstandkoming van een vrijhandelszone afhankelijk is van enerzijds de uitkomst van de WTO-onderhandelingen over de Doha Development Agenda (DDA) en anderzijds een voldoende mate van regionale integratie.

In mei 2006 beslisten de deelnemende staatshoofden en regeringsleiders aan de vierde EU-LAC-top, onderhandelingen te starten met het oog op het sluiten van een associatieovereenkomst.

De Europese Commissie legde op 6 december 2006 aan de Raad een voorstel van onderhandelingsmandaat voor. Nadat de Raad op 23 april 2007 dat voorstel had aangenomen, werden de onderhandelingen officieel gelanceerd op 29 juni 2007. De Europese Commissie onderhandelde namens de EU-lidstaten. De landen van Midden-Amerika hanteerden een beurtregeling voor het leiden van hun delegatie.

Er vonden verschillende onderhandelingsrondes plaats:

- eerste formele ronde (oktober 2007 in San José, Costa Rica): de onderhandelaars verduidelijkten wat zij verwachtten van de onderhandelingen en wisselden van gedachten over de drie pijlers van de toekomstige overeenkomst;
- tweede ronde (25 tot 29 februari 2008 in Brussel): de delegaties onderhandelden op basis van specifieke voorstellen en bespraken de doelstellingen en de principes waarop de associatieovereenkomst zou zijn gebaseerd; zij benadrukten de rol van het maatschappelijke middenveld;
- derde ronde (14 tot 18 april 2008 in El Salvador): men pakte de horizontale thema's aan en onderhandelde voor het eerst over de handelsaspecten;
- vierde ronde (14 tot 18 juli 2008 in Brussel): er vonden discussies plaats over aspecten die betrekking hebben op de regionale dimensie van de overeenkomst zoals de douane-unie, niet-tarifaire handelsbelemmeringen en sanitaire en fytosanitaire thema's;
- vijfde ronde (6 tot 10 oktober 2008 in Guatemala): de onderhandelaars bereikten overeenstemming over de doelstellingen, de modaliteiten en de methodologie van de samenwerking en over de artikelen met betrekking tot de samenwerking inzake statistieken, kleine en middelgrote ondernemingen, toerisme en de kennismaatschappij; er vond ook een werkvergadering plaats over migratie en een discussie over de regionale integratie;
- zesde ronde (26 tot 30 januari 2009 in Brussel): de partijen bereikten overeenstemming over thema's als goed bestuur, geschillenregeling, politieke dialoog en bescherming van de mensenrechten; de handelsaspecten en dan vooral de invoertarieven voor vlees, rum, suiker en bananen bleven een knelpunt;
- zevende ronde (30 maart-1 april 2009 in Honduras): de gesprekken werden opgeschort nadat Nicaragua weigerde verder te onderhandelen; de Nicaraguanen vroegen de oprichting van een investeringsfonds van 60 miljoen euro voor Midden-Amerika dat voor 90% diende te worden gefinancierd door EU en voor de resterende 10% door de betrokken Midden-Amerikaanse landen; de Nicaraguaanse vraag kreeg niet de steun van de andere landen die wezen op het belang van de associatieovereenkomst voor de

- regio; de Europese Commissie betreurde het vertrek en hoopte dat Nicaragua op zijn stappen zou terugkeren;
- 23 en 24 april 2009: de onderhandelaars ontmoetten elkaar informeel in Brussel; zij bekeken de openstaande knelpunten en hernieuwden hun voornemen om de onderhandelingen op korte termijn af te ronden; zij kwamen overeen een werkgroep op te richten die de financiële steun aan de ontwikkeling van Midden-Amerika moest onderzoeken;
 - 1 juli 2009: de van 6 tot 10 juli 2009 geplande onderhandelingen werden uitgesteld wegens de politieke onrust in Honduras na de afzetting van president Zelaya;
 - 22 tot 26 februari 2010: na een week van intensieve onderhandelingen boekten de onderhandelaars een belangrijke vooruitgang. Op het vlak van politieke dialoog en samenwerking geraakten zij het eens over bepalingen betreffende de situatie van de inheemse indiaanse bevolking, de strijd tegen het terrorisme, de bescherming van het leefmilieu, de klimaatverandering, energie en transport. Men was ook akkoord over het invoegen van een clausule die de samenwerking uitbreidt tot sectoren die niet expliciet worden vermeld in de overeenkomst. Er werd grondig van gedachte gewisseld over de weinige resterende thema's zoals migratie, goed bestuur inzake belastingen en algemene bepalingen. Op die manier kregen de onderhandelaars een duidelijk zicht op elkaars standpunten. De oprichting van een fonds om de ongelijkheden in Midden-Amerika te bestrijden, zou het voorwerp uitmaken van een technische discussie. Wat betreft de handelspijler werd overeenstemming bereikt over bepalingen als handel en concurrentie en regels voor overheidsopdrachten. Voor alle andere thema's zoals markttoegang, oorsprongsregels, diensten en vestiging van ondernemingen, intellectuele eigendomsrechten, geografische aanduidingen, boekten de onderhandelaars een betekenisvolle vooruitgang. Toch bleef er op verschillende vlakken nog heel wat werk te verrichten. Panama dat kort daarvoor tot de onderhandelingen was toegetreden, kreeg bij consensus de mogelijkheid om zijn mening te uiten;
 - 18 mei 2010: vlak vóór de start van de EU-LAC-top van Madrid kondigden de delegaties aan dat zij na vier dagen van intensieve onderhandelingen een akkoord hadden bereikt over het handelsluik van de overeenkomst. In een gemeenschappelijke verklaring uitten zij hun tevredenheid over het resultaat dat zal resulteren in een ambitieuze, globale en uitgebalanceerde handelspijler van de associatieovereenkomst.

De parafering van de ontwerpovereenkomst vond plaats op 22 maart 2011.

De Europese Commissie hecht een groot belang aan de dialoog met het maatschappelijke middenveld. Zij organiseerde daarom op geregelde tijdstippen vergaderingen en onderhield regelmatig contacten met vertegenwoordigers van het maatschappelijke middenveld waarin zij hen informeerde over het verloop van de onderhandelingen.

De voorliggende associatieovereenkomst werd ondertekend in Tegucigalpa (Honduras) op 29 juni 2012 en dit tijdens de SICA-meeting.

De overeenkomst werd op 11 december 2012 ook goedgekeurd door de plenaire vergadering van het Europees Parlement.

4. Inhoud van de overeenkomst

Een associatieovereenkomst is het meest verregaande type van overeenkomst dat de EU kan sluiten met een staat of een regio. Een dergelijke overeenkomst wordt voorgesteld aan partners waarmee de EU haar goede betrekkingen wil verruimen op basis van wederzijds vertrouwen en algemene waarden en principes. De associatieovereenkomst vormt een wetelijk kader voor alle aspecten die zijn verbonden aan de relaties tussen de EU en Midden-Amerika.

De voorliggende overeenkomst telt 363 artikelen, verdeeld over vijf delen. Bij de overeenkomst zijn 21 bijlagen gevoegd, 11 gemeenschappelijke verklaringen, een unilaterale verklaring en een protocol inzake culturele samenwerking. Deze documenten vormen een integrerend onderdeel van de overeenkomst.

II. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

In de preambule benadrukken de partijen het belang dat zij hechten aan de voortzetting van de politieke dialoog en de economische samenwerking. Zij wensen hun economische relaties te versterken om de toegang van de Midden-Amerikaanse landen tot de Europese markten te verhogen waardoor de economische groei in Midden-Amerika kan toenemen en de kloof tussen de beide regio's kleiner kan worden. De partijen zijn zich bewust van de noodzaak om duurzame ontwikkeling te bevorderen en vragen de medewerking van alle betrokkenen, met inbegrip van het maatschappelijke middenveld en de private sector. Tot slot willen de EU en de landen van Midden-Amerika een dialoog over migratievraagstukken.

Deel I – Algemene en institutionele bepalingen (artikelen 1 – 11)

Titel I – Aard en toepassingsgebied van de overeenkomst

Eerbiediging van de democratische principes en de fundamentele mensenrechten, en de beginselen van de rechtsstaat vormen een essentieel element van de overeenkomst. De partijen bevestigen hun verbintenissen op het vlak van de bevordering van duurzame ontwikkeling en hun gehechtheid aan goed bestuur (artikel 1).

Artikel 2 beschrijft de doelstellingen van de associatieovereenkomst tussen de EU en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds:

- de samenwerking tussen de partijen bevorderen door middel van een associatie die is gestoeld op drie pijlers: politieke dialoog, samenwerking en handel, en waarbij wederzijds respect, wederkerigheid en het gemeenschappelijk belang voorop staan;
- een geprivilegieerd politiek partnerschap, gebaseerd op universele waarden en principes, en gemeenschappelijke doelstellingen;
- samenwerking op gebieden van wederzijds belang;
- de uitbreiding en diversificatie van de handelsbetrekkingen;
- de uitbreiding van het regionale integratieproces;
- goed nabuurschap en een vreedzame geschillenregeling;
- het behoud of de verbetering van goed bestuur en de normen inzake sociale aangelegenheden, arbeid en leefmilieu;
- meer handel en investeringen.

De overeenkomst zal de soevereiniteit en het institutionele en wettelijke kader van de landen van Midden-Amerikaanse staten niet ondermijnen. De partijen verbinden zich om elkaar als gelijken te behandelen (artikel 3).

Titel II – Institutioneel kader

De overeenkomst voorziet in de oprichting van een Associatieraad (artikelen 4 – 6), een Associatiecomité (artikel 7), diverse subcomités (artikel 8), een Parlementair Associatiecomité (artikel 9) en een Gemengd Raadgevend Comité (artikel 10).

De partijen benadrukken de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld (artikel 11).

Deel II – Politieke dialoog (artikelen 12 – 23)

Een regelmatige politieke dialoog wordt opgezet die tot doel heeft:

- de totstandbrenging van een geprivilegieerd politiek partnerschap dat is gebaseerd op de eerbiediging en de bevordering van democratie, vrede, mensenrechten, de rechtsstaat, goed bestuur en duurzame ontwikkeling;
- de verdediging van gemeenschappelijke waarden, principes en doelstellingen;
- de versterking van de rol van de VN om globale uitdagingen aan te pakken;
- de uitwisseling van standpunten en informatie;
- de samenwerking op het vlak van het buitenlands en de veiligheidsbeleid (artikel 12).

De dialoog betreft alle vraagstukken die voor de partijen van wederzijds belang zijn (artikel 13).

Speciale aandacht gaat naar ontwapening (artikel 14), het gevaar van nucleaire, chemische en biologische massavernietigingswapens en de overbrengingsmiddelen daarvan voor de internationale stabiliteit en veiligheid (artikel 15), de strijd tegen het terrorisme (artikel 16) en de bestraffing van ernstige misdrijven (artikel 17). De partijen steunen internationale inspanningen ter bevordering van beleidsmaatregelen en regelgeving om de internationaal overeengekomen ontwikkelingsdoelstellingen te bereiken. Daarom erkennen zij de noodzaak van de ontwikkeling van nieuwe en innovatieve financieringsmechanismen (artikel 18). De politieke dialoog heeft voorts betrekking op migratievraagstukken (artikel 19), het milieu en de klimaatverandering (artikel 20) en de veiligheid van de burger (artikel 21).

De partijen erkennen het belang van internationaal overeengekomen principes inzake goed fiscaal bestuur (artikel 22), en willen een Gemeenschappelijk Economisch-financieel Kredietfonds oprichten in de strijd tegen armoede en voor meer welvaart in Midden-Amerika (artikel 23).

Deel III – Samenwerking (artikelen 24 – 76)

Het doel van de samenwerking is volgens artikel 24 steun verlenen aan de toepassing van de overeenkomst teneinde een echt partnerschap tot stand te brengen tussen de beide regio's. Prioritaire aandacht gaat naar:

- vrede en veiligheid;
- de versterking van de democratische instellingen, goed bestuur, de rechtsstaat, gendergelijkheid, de bestrijding van alle vormen van discriminatie, culturele diversiteit, pluralisme, bevordering en eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden, transparantie en participatie van de burger;
- de bijdrage tot sociale cohesie door de bestrijding van armoede, ongelijkheid, sociale uitsluiting en alle vormen van discriminatie;
- het bevorderen van de economische groei met het oog op het voortzetten van duurzame ontwikkeling, het verkleinen van de verschillen tussen en binnen de regio's en het ontwikkelen van synergieën;
- de verruiming van het proces van regionale integratie om de voordelen van de overeenkomst aan te wenden en op die manier bij te dragen tot de economische, sociale en politieke ontwikkeling van Midden-Amerika;
- de versterking van de productie- en managementcapaciteiten en meer mededinging.

Artikel 25 beschrijft de principes waarop de samenwerking is gebaseerd en artikel 26 heeft het over de modaliteiten en methodologie van de samenwerking.

Artikel 27 bevat een evolutieve clausule. Het feit dat een samenwerkingsgebied of -activiteit niet in de overeenkomst is opgenomen, mag niet worden geïnterpreteerd als een belet-

sel voor de partijen om samen te werken op dat gebied of inzake die activiteit. Geen enkele mogelijkheid tot samenwerking mag bij voorbaat worden uitgesloten.

Artikel 28 regelt de samenwerking inzake statistische gegevens.

Titel I – Democratie, mensenrechten en goed bestuur

De partijen werken samen om mensenrechten en fundamentele vrijheden na te leven en de democratie te versterken (artikel 29). Zij besteden aandacht aan goed bestuur (artikel 30), de modernisering van de staat en openbaar bestuur met inbegrip van decentralisatie (artikel 31), het voorkomen en oplossen van conflicten (artikel 32) en de versterking van de instellingen en de rechtsstaat (artikel 33).

Titel II – Justitie, vrijheid en veiligheid

De partijen werken samen op het vlak van de bescherming van persoonlijke gegevens (artikel 34). Zij binden de strijd aan tegen de illegale drugshandel (artikel 35), witwaspraktijken met inbegrip van de financiering van het terrorisme (artikel 36), de georganiseerde misdaad en de veiligheid van de burgers (artikel 37), de strijd tegen corruptie (artikel 38), illegale handel in handvuurwapens en lichte wapens (artikel 39) en de terrorismebestrijding met volledig respect voor de mensenrechten (artikel 40).

Titel III – Sociale ontwikkeling en sociale cohesie

De partijen benadrukken de link tussen sociale ontwikkeling en economische vooruitgang, en komen overeen dat de sociale cohesie moet worden verbeterd door de bestrijding van armoede, ongelijkheid en sociale uitsluiting.

De partijen willen onder meer een economische politiek met een sociaal karakter, een band tussen handel en duurzame ontwikkeling, een efficiënte besteding van de middelen voor sociale doeleinden, een goede toegang tot sociale diensten, meer arbeidsplaatsen, de uitbanning van rassenhaat en discriminatie en specifieke programma's voor de jeugd (artikel 41).

De samenwerking is gericht op:

- tewerkstelling en sociale bescherming: dit is onder meer waardig werk voor iedereen, de naleving van de normen van de IAO, vooral inzake vrijheid van vereniging, het recht op collectieve onderhandelingen, non-discriminatie, de afschaffing van dwangarbeid en kinderarbeid, de gelijke behandeling van vrouwen en mannen en de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk (artikel 42);
- onderwijs en opleiding: kwaliteit staat voorop met de nadruk op onder meer onderwijs voor allen, beter onderwijs voor de inheemse bevolking, een goede infrastructuur en levenslang leren (artikel 43);
- volksgezondheid: de partijen hebben speciale aandacht voor sectorale hervormingen, de toegang tot hoogstaande gezondheidsdiensten, meer voedselzekerheid, de bevordering van de eerstelijnsgezondheidszorg en de strijd tegen hiv/aids en andere ziektes (artikel 44);
- de inheemse bevolking en andere etnische groepen: ook hier staat armoedebestrijding en de strijd tegen uitsluiting en discriminatie voorop, waarbij de partijen moeten rekening houden met de sociale, economische en culturele identiteit van die groepen (artikel 45);
- kwetsbare groepen: de samenwerking betreft de bescherming van de mensenrechten, het bieden van gelijke kansen, het scheppen van kansen op economisch gebied voor de armste bevolking en specifieke maatregelen voor haar ontwikkeling (artikel 46);

- gendergelijkheid: de partijen streven naar gelijke kansen voor vrouwen en mannen in alle sectoren en hebben speciale aandacht voor geweld tegen vrouwen (artikel 47);
- de jeugd: het is de bedoeling jongeren onderwijs en jobs aan te bieden om te vermijden dat zij in armoede terechtkomen of in de marginaliteit belanden; de partijen willen ook de strijd aanbinden tegen jeugdcriminaliteit (artikel 48).

Titel IV – Migratie

De samenwerking richt zich onder meer op het aanpakken van de oorzaken van migratie, het opstellen en toepassen van nationale wetgeving inzake migrantenbescherming, het overnemen van migranten, het voorkomen van ‘braindrain’, het opstellen van een doeltreffend immigratiebeleid en de aanpak van mensenhandel (artikel 49).

Titel V – Milieu, natuurrampen en klimaatverandering

De partijen werken samen om de kwaliteit van het leefmilieu te beschermen en te verbeteren in functie van het bereiken van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling zoals die zijn opgenomen in de Verklaring van Rio uit 1992. Aandacht gaat naar het verband tussen armoede en het milieu, de impact van de economie op het milieu, de bescherming van natuurlijke rijkdommen en ecosystemen en de strijd tegen vervuiling (artikel 50).

De partijen willen Midden-Amerika minder kwetsbaar maken voor natuurrampen. Zij ondersteunen de nationale en regionale inspanningen om de gevolgen van die rampen te beperken (artikel 51).

Titel VI – Economische en handelsontwikkeling

Technische bijstand richt zich op institutionele capaciteitsopbouw en opleiding met het oog op strengere mededingingswetten op het vlak van kartels en fusies (artikel 52). De partijen bevorderen en vergemakkelijken de samenwerking tussen hun respectieve douanediensdiensten en bieden wederzijdse administratieve bijstand in douaneaangelegenheden (artikel 53). Zij erkennen het belang van technische bijstand inzake douane en handelsbevordering (artikel 54), intellectuele eigendomsrechten en technologieoverdracht (artikel 55), de vestiging van ondernemingen, dienstenhandel en e-commerce (artikel 56), technische handelsbelemmeringen (artikel 57), overheidsopdrachten (artikel 58), de duurzame ontwikkeling van de visserij en de aquacultuur (artikel 59), ambachtelijke goederen (artikel 60), biologische goederen (artikel 61), voedselveiligheid, sanitaire en fytosanitaire aangelegenheden en dierenwelzijn (artikel 62) en handel en duurzame ontwikkeling (artikel 63).

De partijen zijn van mening dat industriële samenwerking bevorderlijk is voor de modernisering en herstructurering van de Midden-Amerikaanse industrie en de verschillende sectoren. Het doel van de samenwerking is de versterking van de particuliere sector volgens voorwaarden ter bescherming van het milieu. De partijen houden rekening met de regionale aspecten van de industriële ontwikkeling. Hun inspanningen zijn gericht op het uittekenen van een kader voor de verbetering van de knowhow en de bevordering van transparantie inzake markten en vestigingsvoorwaarden (artikel 64).

Op het vlak van energie streven de partijen naar duurzame, zuivere en hernieuwbare energiebronnen, energie-efficiëntie, energiebesparingstechnologie, elektrificatie van landelijke gebieden en regionale integratie van de energiemarkten (artikel 65). De samenwerking inzake mijnbouw houdt rekening met duurzame ontwikkeling en milieubescherming (artikel 66).

De partijen erkennen het belang van het toerisme om de armoede te bestrijden. Zij pleiten voor een eerlijk en duurzaam toerisme met betrokkenheid van de lokale gemeenschappen

en publiek-private samenwerking. Zowel milieuaspecten als culturele en sociale elementen moeten meespelen in de ontwikkeling van de sector, met inbegrip van de bescherming en de bevordering van het culturele erfgoed en de natuurlijke rijkdommen (artikel 67).

De partijen willen het transport herstructureren en moderniseren en de infrastructuur, het verkeer van passagiers en goederen en de toegang tot de verschillende vervoersmarkten verbeteren (artikel 68).

De partijen streven naar een betere internationale samenwerking op belastinggebied. Zij willen het innen van belastingen vergemakkelijken en de internationaal overeengekomen principes van goed bestuur in belastingaangelegenheden toepassen (artikel 69).

De partijen komen overeen om het concurrentievermogen en de inbreng van landelijke en stedelijke micro-, kleine en middelgrote ondernemingen en hun vertegenwoordigende organisaties in de internationale markten te bevorderen. Zij erkennen de rol die zulke ondernemingen spelen op het vlak van armoedebestrijding en jobcreatie (artikel 70).

De partijen zijn van mening dat microfinanciering een doeltreffend middel kan zijn in de strijd tegen inkomensongelijkheid, armoede en de gevolgen van de economische crisis (artikel 71).

Titel VII – Regionale integratie

De samenwerking zal het integratieproces versnellen, meer bepaald op het vlak van de ontwikkeling en de toepassing van de gemeenschappelijke markt om geleidelijk tot een economische unie te komen. De samenwerking zal de activiteiten ondersteunen die zijn verbonden aan het integratieproces en de betrokkenheid van het maatschappelijke middenveld versterken. De samenwerking kan ook investeringen in infrastructuur en netwerken bevorderen (artikel 72).

De partijen zullen de beschikbare instrumenten aanwenden om de samenwerking tussen de EU en Midden-Amerika te bevorderen. De samenwerking tussen de partijen of tussen Midden-Amerika en andere landen en regio's in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied mag daarbij geen nadeel ondervinden (artikel 73).

Titel VIII – Culturele en audiovisuele samenwerking

Culturele samenwerking moet leiden tot een beter wederzijds begrip, uitwisselingen en het vrij verkeer van culturele activiteiten, goederen, diensten en artiesten. De partijen moedigen een interculturele dialoog aan tussen individuen en culturele instellingen en organisaties. Zij streven ook naar een coördinatie in het kader van de UNESCO met het oog op het bevorderen van de culturele diversiteit door gesprekken te voeren over de ratificatie en de toepassing van de UNESCO-conventie inzake de bevordering en bescherming van de diversiteit van cultuuruitingen. De samenwerking is ook gericht op het bewaren van het natuurlijke en culturele erfgoed zowel materieel als immaterieel, met inbegrip van de strijd tegen de illegale handel in cultuurgooederen.

Op audiovisueel gebied pleiten de partijen voor gezamenlijke activiteiten (artikel 74).

Titel IX – De kennismaatschappij

De partijen erkennen dat de informatie- en communicatietechnologieën sleutelsectoren zijn in een moderne maatschappij en van levensbelang voor de economische en sociale ontwikkeling van en de geleidelijke overgang naar de informatiemaatschappij (artikel 75).

De partijen streven naar de ontwikkeling van wetenschappelijke, technologische en innovatieve capaciteit, met dit doel bevorderen de partijen een beleidsdialoog op regionaal gebied en de uitwisseling van informatie en deelname van hun onderzoeksinstellingen aan wetenschappelijke en technologische activiteiten (artikel 76).

Deel IV – Handel (artikelen 77 – 351)

De handelspijler van de associatieovereenkomst beantwoordt volledig aan de criteria voor een hoogwaardige vrijhandelsovereenkomst zoals die zijn opgenomen in de Mededeling van de Europese Commissie ‘Europa als wereldspeler: wereldwijd concurreren’² Het resultaat van de onderhandelingen is een ambitieus, globaal, maar toch evenwichtig akkoord over een verregaande vrijmaking van handel en investeringen, dat rekening houdt met de verschillende defensieve en offensieve belangen van de partijen en met hun ontwikkelingsniveau.

Titel I – Inleidende bepalingen

De partijen stellen een vrijhandelszone in en bevestigen hun wederzijdse rechten en plichten overeenkomstig de WTO-overeenkomst (artikel 77).

De doelstellingen van dit deel zijn:

- de uitbreiding en de diversificatie van de goederenhandel door de vermindering of afschaffing van tarieven en niet-tarifaire handelsbelemmeringen;
- de bevordering van de goederenhandel via bepalingen inzake douane en handelsbevordering, normen, technische regelingen, conformiteitsbeoordelingsmechanismen en sanitaire en fytosanitaire maatregelen;
- de liberalisering van de handel in diensten;
- de bevordering van economische regionale integratie;
- de ontwikkeling van een gunstig investeringsklimaat;
- de opening van de markten voor overheidsopdrachten;
- de bescherming van intellectuele eigendomsrechten;
- de bevordering van vrije concurrentie;
- de instelling van een geschillenbeslechtingmechanisme;
- de bevordering van handel en investeringen met het oog op een duurzame ontwikkeling (artikel 78).

Artikel 79 geeft een aantal toepasselijke definities.

Titel II – Handel in goederen

Hoofdstuk 1 – Nationale behandeling en markttoegang voor goederen

De partijen zullen de handel in goederen geleidelijk liberaliseren (artikel 80). Tenzij anders vermeld, hebben de verdragsbepalingen betrekking op de handel in goederen tussen de partijen (artikel 81). De indeling van goederen geschiedt overeenkomstig de tariefnomenclatuur van elke partij, uitgelegd in overeenstemming met het geharmoniseerd systeem (artikel 82).

Elke partij schaft haar douanerechten op goederen van oorsprong uit de andere partij af, overeenkomstig de in bijlage I opgenomen lijst. Voor elk goed is het basisdouanerecht, het recht dat in de lijst is vermeld. Vijf jaar na de inwerkingtreding van de overeenkomst kunnen de partijen overwegen de douanerechten versneld of in ruimere mate af te schaf-

² COM(2006)763.

fen (artikel 83). Een partij mag een bestaand douanerecht niet verhogen of nieuwe rechten vaststellen op een goed van oorsprong uit de andere partij (artikel 84).

Elke partij verleent de nationale behandeling aan goederen uit de andere partij (artikel 85). De partijen mogen geen verboden of beperkingen invoeren of handhaven op de invoer of de uitvoer van goederen (artikel 86) en moeten verzekeren dat vergoedingen en andere heffingen worden beperkt, geen onrechtstreekse bescherming van de eigen goederen betekenen noch worden geheven wegens fiscale doeleinden (artikel 87). Een partij mag geen rechten of belastingen opleggen op of in verband met de uitvoer van goederen naar de andere partij (artikel 88).

De partijen mogen geen exportsubsidies voor landbouwproducten behouden, invoeren of opnieuw invoeren (artikel 89). Het aanbod van de EU betekende ook de implementatie voor de landen van Midden-Amerika van de overeenkomst van Genève inzake bananen, tropisch fruit en de erosie van de preferenties. Voor bananen, suiker en rum werden de handelsconcessies beperkt tot de bedragen, overeengekomen in het kader van die overeenkomst. Het hoofdstuk biedt handelsliberalisering voor bananen, suiker, rundvlees, rijst, rum, maniokmeel, look, zoete maïs en paddenstoelen. De export van landbouwproducten naar Midden-Amerika die van groot belang zijn voor de EU, wordt na verloop van tijd volledig vrijgemaakt, met uitzondering van melkpoeder en kaas, waarvoor de EU belastingvrije quota bekwam. De bedoelde producten beantwoorden aan de exportbelangen van een groot aantal lidstaten.

Wat betreft de handel in producten uit de visserij en de aquacultuur, ambachtelijke goederen en biologische producten wordt verwezen naar deel III van de overeenkomst (artikel 90).

Artikel 91 voorziet de oprichting van een subcomité voor de markttoegang voor goederen.

Hoofdstuk 2 – Handelsmaatregelen

Dit hoofdstuk belicht antidumping- en compenserende rechten (artikelen 92 – 98) en vrijwaringsmaatregelen (artikelen 99 – 116).

De bepalingen komen overeen met die uit de overeenkomst tussen de EU en Zuid-Korea. De overeenkomst bevestigt de rechten en plichten van de partijen onder de WTO-overeenkomsten inzake antidumpingpraktijken, antisubsidiëring en vrijwaring, maar versterkt ook de discipline in het gebruik van deze instrumenten.

De overeenkomst bevat ook een bilaterale vrijwaringsclausule die een partij toelaat handelspreferenties op te schorten als de toename van de invoer van een bepaald product ernstige schade kan toebrengen aan haar industrie.

Hoofdstuk 3 – Douane en handelsbevordering

Dit hoofdstuk bevat evenwichtige verplichtingen van beide partijen. Het houdt rekening met de verschilpunten tussen de partijen en heeft tot doel de voorwaarden voor Europese handelaars te verbeteren. De partijen zullen hun wetgeving in overeenstemming brengen met internationale normen en hun douaneprocedures vereenvoudigen om de handel te liberaliseren zonder de controle te verwaarlozen. De partijen gingen specifieke verbintenissen aan inzake doorvoer, douanewaarde, risicomanagement en het behoud van goede betrekkingen met de zakenwereld.

De partijen erkennen het belang van douane en aangelegenheden inzake handelsfacilitering in een zich ontwikkelend handelsklimaat. Zij zullen hun samenwerking verruimen om

een effectieve controle mogelijk te maken en bij te dragen tot de ontwikkeling en de regionale integratie van de landen van Midden-Amerika (artikel 117). De partijen komen overeen dat hun respectieve wet- en regelgeving is gebaseerd op internationale instrumenten en normen en op transparante en evenredige regels (artikel 118). De partijen verzekeren de vrijheid van doorvoer (artikel 119).

De volgende artikelen betreffen de relaties met de zakenwereld (artikel 120), douanewaarde (artikel 121), risicobeheersing (artikel 122) en het subcomité Douane, handelsbevordering en oorsprongsregels (artikel 123). Wat de technische bijstand betreft, wordt verwezen naar deel III van de overeenkomst.

Hoofdstuk 4 – Technische handelsbelemmeringen

Het doel van dit hoofdstuk is de handel in goederen te vergemakkelijken en te verhogen door onnodige handelsbelemmeringen op te sporen, te voorkomen en weg te werken (artikel 125). De partijen bevestigen de aangegane verbintenissen in het kader van de overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen (TBT) (artikelen 126 – 129). Het hoofdstuk bevat een aantal bepalingen die verder gaan dan die overeenkomst zoals de samenwerking inzake transparantie (artikel 135), marktcontrole (artikel 136), vergoedingen (artikel 137), merken en etikettering (artikel 138). Het voorziet ook in een betere informatie-uitwisseling en samenwerking inzake technische regulering, normalisatie en conformiteitsbeoordeling (artikelen 130 – 132). De partijen erkennen het belang van samenwerking (artikelen 133 en 134) en richten een subcomité Technische handelsbelemmeringen op (artikel 139).

Hoofdstuk 5 – Sanitaire en fytosanitaire maatregelen (artikelen 140 – 157)

De bedoeling van het hoofdstuk is overeenstemming te bereiken over de voorwaarden voor het faciliteren van de handel in goederen die zijn onderworpen aan sanitaire en fytosanitaire maatregelen, waarbij rekening wordt gehouden met de gezondheid van mens, dier en plant. Het hoofdstuk bevestigt de aangegane verbintenissen in de WTO-overeenkomst en gaat ook hier verder dan die overeenkomst wat betreft bepalingen over dierenwelzijn, controleprocedures en de goedkeuring van vestigingen, transparantie of regionalisering.

Hoofdstuk 6 – Uitzonderingen met betrekking tot goederen

Artikel XX van de algemene overeenkomst inzake tarieven en handel (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT 1994), die de algemene uitzonderingen betreffen, is opgenomen in de overeenkomst en maakt er een integraal deel van uit (artikel 158).

Titel III – Vestiging, handel in diensten en elektronische handel

De bepalingen van dit deel zijn gebaseerd op de EU-typetekst. De verbintenissen inzake markttoegang in de niet-dienstensector gaan verder dan die aangegaan in het kader van de Centraal-Amerikaanse vrijhandelsovereenkomst (CAFTA³) en de vrijhandelsovereenkomst tussen Panama en de VS. De verbintenissen op het vlak van telecommunicatiediensten, maritieme en andere transportdiensten zijn zeer goed. Bovendien biedt de overeenkomst markttoegang voor stafpersoneel, stagiairs en tussenpersonen (met uitzondering van Nicaragua en El Salvador), wat van groot belang is voor de EU.

Een afzonderlijk protocol inzake culturele samenwerking bevat geen handelsgerelateerde bepalingen zodat het als bijlage bij de overeenkomst wordt gevoegd.

³ CAFTA is een vrijhandelsovereenkomst die de Verenigde Staten en de Centraal-Amerikaanse landen Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua, en de Dominicaanse Republiek omvat.

Hoofdstuk 1 – Algemene bepalingen

De partijen bevestigen de in de WTO-overeenkomst aangegeane verbintenissen en nemen maatregelen voor de geleidelijke vrijmaking van vestiging en handel in diensten en voor samenwerking inzake elektronische handel (artikel 161). Elke partij behoudt het recht om nieuwe regelgeving in te voeren teneinde nationale beleidsdoelstellingen te halen (artikel 159). Artikel 160 geeft een aantal begripsomschrijvingen.

Hoofdstuk 2 – Vestiging

Artikel 162 omschrijft een aantal begrippen. Het hoofdstuk betreft de vestiging van ondernemingen in alle economische sectoren, met uitzondering van de mijnbouw, nucleaire materialen, wapens, munitie en oorlogsmateriaal, audiovisuele diensten, cabotagevervoer per schip en luchtvervoersdiensten (artikel 163). Inzake markttoegang kent elke partij aan dienstverleners en investeerders van de andere partij geen minder gunstige behandeling toe dan bepaald in de verbintenissenlijst uit bijlage X (artikelen 164 – 168).

Hoofdstuk 3 – Grensoverschrijdende dienstverlening

Audiovisuele diensten, cabotagevervoer per schip en luchtvervoersdiensten zijn uitgesloten van de toepassing van dit hoofdstuk (artikel 169). Ook hier is sprake van markttoegang (artikel 170), nationale behandeling (artikel 171) en de verbintenissenlijst in bijlage XI (artikel 172).

Hoofdstuk 4 – Tijdelijke aanwezigheid van natuurlijke personen voor zaken

Het hoofdstuk heeft betrekking op zogenaamd stafpersoneel, stagiairs, verkopers van zakelijke diensten, dienstverleners op contractbasis en zelfstandigen (artikelen 173 – 176).

Hoofdstuk 5 – Regelgevingskader

De partijen moedigen de representatieve beroepsorganisaties aan gezamenlijk aanbevelingen over wederzijdse erkenning te ontwikkelen en aan het Handelscomité voor te leggen opdat dienstverleners en investeerders in dienstensectoren voldoen aan toegepaste criteria voor het verlenen van vergunningen (artikelen 177 – 179).

In dit hoofdstuk komen volgende sectoren aan bod: diensten in verband met computers (artikel 180), koeriersdiensten (artikelen 181 – 184), telecommunicatiediensten (artikelen 185 – 193), financiële diensten (artikelen 194 – 199) en internationaal zeevervoersdiensten (artikel 200).

Hoofdstuk 6 – Elektronische handel

De partijen erkennen het belang van elektronische handel en komen overeen geen douanerechten te heffen op leveringen langs de elektronische weg (artikel 201). Zij onderhouden een dialoog over regelgevingskwesties in verband met die handel (artikel 202).

Hoofdstuk 7 – Uitzonderingen

Niets in de titel belet een partij de maatregelen te nemen of te verstrengen die zij noodzakelijk acht voor de bescherming van de publieke veiligheid, de openbare zeden en het leven of de gezondheid van mens, dier of plant, voor de instandhouding van niet-duurzame natuurlijke rijkdommen, voor de bescherming van het erfgoed of voor de handhaving van wet- en regelgeving inzake het voorkomen van fraude, bescherming van de privacy of de veiligheid van het land (artikel 203). Dit artikel is gebaseerd op artikel XIV van

de Algemene Overeenkomst over Handel in Diensten (General Agreement on Trade in Services, GATS). Bepalingen (c) en (d) zijn nieuw ten opzichte van artikel XIV GATS.

Titel IV – Lopende betalingen en kapitaalverkeer

De partijen verbinden zich ertoe alle lopende betalingen en kapitaalverkeer vrij te maken overeenkomstig de verbintenissen die zij zijn aangegaan in het kader van internationale financiële instellingen (artikel 204). Zij staan toe dat betalingen gebeuren in vrij converteerbare valuta (artikel 205) en verzekeren het vrije verkeer van kapitaal voor investeringsdoeleinden (artikel 206). Indien het kapitaalverkeer voor ernstige problemen zou zorgen, kan een partij vrijwaringsmaatregelen treffen gedurende een beperkte periode (artikel 207). De partijen bevestigen de rechten en plichten gevestigd door het IMF of een overeenkomst tussen de EU-lidstaten en een Midden-Amerikaans land. Zij overleggen om het kapitaalverkeer te vergemakkelijken teneinde de doelstellingen van de overeenkomst te halen (artikel 208).

Titel V – Overheidsopdrachten (artikelen 209 – 227)

De toegang tot aanbestedingsprocedures is gelijklopend met die welke de VS hebben bekomen in de CAFTA en de vrijhandelsovereenkomst tussen Panama en de VS, en heeft ook betrekking op het Panamakanaal. De EU verschaft de ruimste toegang aan Costa Rica en de meest beperkende aan Nicaragua. Voor alle landen, behalve Costa Rica, geldt een overgangperiode van drie jaar.

Titel VI – Intellectuele eigendom (artikelen 228 – 276)

De overeenkomst biedt een hoog niveau van bescherming van intellectuele, industriële en commerciële eigendomsrechten, en andere rechten die vallen onder het verdrag van 1994 inzake handelsgerelateerde aspecten van intellectuele eigendomsrechten (TRIPs-overeenkomst), met het oog op een vermindering van het verstoren en hinderen van de bilaterale handel en het bevorderen van investeringen en economische ontwikkeling.

Voor bepaalde intellectuele eigendomsrechten zoals copyright, handelsmerken en patenten beantwoordt de overeenkomst aan het EU-acquis. Het hoofdstuk onderstreept onder meer het belang van de toegang tot geneesmiddelen.

Titel VII – Handel en mededinging (artikelen 277 – 283)

De partijen moeten de meest schadelijke anticompetitieve praktijken uitsluiten, met inbegrip van restrictieve overeenkomsten, kartels en misbruik van een monopoliepositie. Zij moeten ook concentraties verbieden die de concurrentie schaden.

Overheidsbedrijven en ondernemingen met specifieke of exclusieve rechten worden onderworpen aan de concurrentiewetgeving, zonder uitzondering voor welke sector ook. Tezelfdertijd krijgen die bedrijven de nodige manoeuvreerruimte om de taken hen opgelegd door de regeringen, uit te oefenen. In alle geval staat het non-discriminatiebeginsel voorop voor die ondernemingen.

Titel VIII – Handel en duurzame ontwikkeling (artikelen 284 – 302)

De verdragsbepalingen zijn minstens gelijkwaardig aan het GSP+ inzake arbeid en leefmilieu. Er zijn strenge institutionele bepalingen, met inbegrip van de betrokkenheid van het maatschappelijke middenveld, en de rol van een onafhankelijke groep van deskundigen in de geschillenregeling.

Op het vlak van arbeid verbinden de partijen zich ertoe de IAO-arbeidsnormen daadwerkelijk toe te passen. Het hoofdstuk voorziet een strengere wetgeving inzake thuisarbeid en de erkenning van de IAO-principes betreffende waardig werk in de context van de handelsbepalingen van de overeenkomst.

Op het vlak van het leefmilieu zijn de verbintenissen een verbetering in vergelijking met de GSP+-regeling. De lijst van multilaterale milieuovereenkomsten waarnaar wordt verwezen, is niet limitatief. Het belangrijke Verdrag van Rotterdam inzake de procedure met betrekking tot voorafgaande geïnformeerde toestemming ten aanzien van bepaalde gevaarlijke chemische stoffen en pesticiden in de internationale handel, is toegevoegd. Daarnaast bevat het hoofdstuk verplichtingen inzake strengere nationale wetten en specifieke bepalingen over de handel in producten uit de bosbouw en visserij.

Titel IX – Regionale economische integratie (artikelen 303 – 307)

De bedoeling van dit hoofdstuk is het vrije verkeer van Europese goederen in Midden-Amerika te liberaliseren en de regionale economische integratie in die regio te versterken. Midden-Amerika treedt op als één blok in plaats van als zes individuele partijen.

Titel X – Geschillenbeslechting (artikelen 308 – 328)

De overeenkomst bevat een doeltreffende en gestroomlijnde geschillenregeling die elementen bevat die de EU belangrijk acht, zoals transparantie, geen uitsluiting van de regeling van de WTO en de vrijhandelsovereenkomsten en volgordebepaling.

Titel XI – Bemiddelingsmechanisme voor niet-tarifaire maatregelen (artikelen 329 -337)

De onderhandelaars bereikten ook overeenstemming over een bemiddelingsmechanisme voor niet-tarifaire belemmering van de goederenhandel.

Titel XII – Transparantie en administratieve procedures (artikelen 338 – 344)

De overeenkomst bevat bepalingen over de uitwisseling van informatie, samenwerking en transparantie inzake subsidies.

Titel XIII – Specifieke taken in handelsaangelegenheden van de op de grond van deze overeenkomst ingestelde instanties

Dit hoofdstuk belicht achtereenvolgens de specifieke taken van de Associatieraad (artikel 345), het Associatiecomité (artikel 346), de contactpunten aangeduid door de Europese Commissie en de landen van Midden-Amerika (artikel 347) en de subcomités (artikel 348).

Titel XIV – Uitzonderingen

Het betreft uitzonderingen in verband met de betalingsbalans (artikel 349), belastingen (artikel 350) en regionale voorkeur (artikel 351).

Deel V – Slotbepalingen

Dit deel behandelt de definitie van de partijen (artikel 352) en de inwerkingtreding van de overeenkomst (artikel 353). De overeenkomst heeft een onbepaalde duur, de partijen kunnen met een opzeg van zes maanden de overeenkomst opzeggen (artikel 354). Verder bevat dit deel bepalingen over het naleven van de verbintenissen door de partijen (artikel 355), de rechten en plichten van natuurlijke personen (artikel 356), uitzonderingsmaatregelen (artikel 357), de wijzigingen van de overeenkomst (artikel 358), de toetreding van nieuwe

lidstaten (artikel 359), de territoriale toepassing (artikel 360), het verbod op unilaterale voorbehouden en interpretatieve verklaringen (artikel 361), de bijlagen, aanhangsels, nota's, voetnoten en gezamenlijke verklaringen die een integrerend deel van de overeenkomst vormen (artikel 362) en de opsomming van de authentieke teksten (artikel 363).

Bijlagen

Bijlage I – Afschaffing van douanerechten. Deze bijlage heeft drie aanhangsels: invoertariefcontingenten van respectievelijk de landen van Midden-Amerika en de EU, en de speciale regeling voor bananen. Daarnaast zijn er ook de lijsten van respectievelijk de EU, Midden-Amerika en Panama.

Bijlage II – Definitie van het concept 'producten van oorsprong' en methoden van administratieve samenwerking. De oorsprongsregels opgenomen in de bijlage, volgen het standaardprotocol van de EU, met uitzondering van de opheffing van het verbod van de teruggave van douanerechten, overeenkomstig de beleidslijnen overeengekomen voor Colombia en Peru. De landen van Midden-Amerika mogen verder materialen gebruiken, afkomstig uit de landen van de Andesgemeenschap en Venezuela. De mogelijkheid bestaat om in de toekomst te onderhandelen over cumulatie met andere Latijns-Amerikaanse landen waarmee de EU een vrijhandelsovereenkomst sloot of zal sluiten (Mexico, Chili, CARIFORUM en mogelijk de Mercosur). Voor visserijproducten zal de cumulatie met Mexico en Chili onmiddellijk worden toegestaan. De mogelijkheid om af te wijken van de overeengekomen oorsprongsregels die gerechtvaardigd is wegens economische omstandigheden, werd als een gezamenlijke verklaring bij de overeenkomst gevoegd. De meeste problemen doken op tijdens de onderhandelingen over specifieke regels voor koffie, suiker, plastic, schoeisel, kleding, bepaalde non-ferrometalen en visserijproducten.

De volgende bijlagen hebben betrekking op wederzijdse administratieve bijstand in douaneaangelegenheden (bijlage III), bijzondere bepalingen inzake administratieve samenwerking (bijlage IV), handelswijze bij administratieve fouten (bijlage V), bevoegde autoriteiten (bijlage VI), voorschriften en bepalingen betreffende de erkenning van inrichtingen voor producten van dierlijke oorsprong (bijlage VII), richtlijnen voor het uitvoeren van controles (bijlage VIII), contactpunten en websites (bijlage IX), lijst van verbintenissen inzake vestiging (bijlage X), lijst van verbintenissen inzake grensoverschrijdende dienstverlening (bijlage XI), voorbehouden inzake stafpersoneel en afgestudeerde stagiairs uit de EU (bijlage XII), lijst van verbintenissen van de landen van Midden-Amerika inzake stafpersoneel en afgestudeerde stagiairs (bijlage XIII), lijst van verbintenissen van de landen van Midden-Amerika inzake verkopers van zakelijke diensten (bijlage XIV), informatiepunten (bijlage XV), overheidsopdrachten (bijlage XVI), lijst van namen die moeten worden toegepast voor de bescherming van geografische aanduidingen op het grondgebied van de partijen (bijlage XVII), lijst van producten vermeld in paragraaf 4 van artikel 306 over sanitaire en fytosanitaire maatregelen (bijlage XIX), lijst van Midden-Amerikaanse technische voorschriften in het harmonisatieproces (bijlage XX) en subcomités (bijlage XXI).

Bijlage XVIII – Beschermde geografische aanduidingen. De Midden-Amerikaanse landen hechten veel belang aan de geografische aanduidingen. Hoewel de bescherming van producten uit specifieke gebieden zoals Champagne en Parma, goed is ingeburgerd in Europa, kon slechts vooruitgang worden geboekt tijdens de onderhandelingen nadat verschillende landen de verzekering hadden gegeven dat zij de nodige wetgevende initiatieven zouden nemen om zich aan te passen aan dit systeem. Op het ogenblik van de inwerkingtreding van de overeenkomst zullen de Midden-Amerikaanse staten wetten hebben aangenomen of hun wetgeving hebben aangepast voor de vestiging van geografische aanduidingen als rechten sui generis, gelijkwaardig aan het EU-stelsel. De overeenkomst voorziet de mogelijke bescherming van een eerste lijst van 224 Europese geografische aanduidingen die een

even hoog niveau van bescherming genieten als die voorzien in artikel 23 van de TRIPs-overeenkomst.

Verklaringen

Volgende verklaringen zijn bij de overeenkomst gevoegd:

- een gemeenschappelijke verklaring van Costa Rica en de EU over hoofdstuk 1 van titel II (handel in goederen);
- een gemeenschappelijke verklaring over artikel 88 van hoofdstuk 1 van titel II (handel in goederen);
- gemeenschappelijke verklaringen over respectievelijk Andorra en San Marino;
- een gemeenschappelijke verklaring over afwijkingen;
- een gemeenschappelijke verklaring over de herziening van de oorsprongsregels bevat in bijlage II (definitie van ‘producten van oorsprong’ en methoden voor administratieve samenwerking);
- een gemeenschappelijke verklaring over de herziening van de oorsprongsregels, toepasbaar voor producten vermeld in de hoofdstukken 61 en 62 van het geharmoniseerd systeem;
- een gemeenschappelijke verklaring inzake het tijdelijk gebruik van aanvullende niet van oorsprong zijnde materialen voor producten vermeld in de hoofdstukken 61 en 62 van het geharmoniseerd systeem;
- een verklaring van de EU inzake gegevensbescherming van bepaalde gereguleerde producten;
- een gemeenschappelijke verklaring inzake namen die zijn gebruikt voor de registratie als geografische aanduiding in een land van Midden-Amerika;
- een gemeenschappelijke verklaring inzake douane-unies;
- een unilaterale verklaring van El Salvador inzake artikel 290 (handel in visserijproducten) van deel IV, titel VIII (handel en duurzame ontwikkeling).

Protocol betreffende culturele samenwerking

Het protocol schetst het kader waarin de partijen zullen samenwerken om uitwisselingen te vergemakkelijken. De partijen wijzen op het belang van de culturele industrie en de veelzijdigheid van culturele goederen en diensten als activiteiten van culturele, economische en sociale waarde. Het UNESCO-verdrag betreffende de bescherming en bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen geldt als uitgangspunt.

Het protocol besteedt aandacht aan culturele uitwisselingen en dialoog, artiesten en andere culturele actoren, technische bijstand, samenwerking op audiovisueel vlak, met inbegrip van het cinematografische werken, de uitvoerende kunsten, publicaties, en de bescherming van sites en historische monumenten.

Het protocol treedt in werking tussen de EU en elk ondertekenend Midden-Amerikaans land de eerste dag van de maand die volgt op de datum waarop dat land zijn akte van bekrachtiging heeft neergelegd, tenzij alle Midden-Amerikaanse landen hun ratificatieakte hebben neergelegd vóór de uitwisseling van de notificatieakten.

III. PROCEDUREVERLOOP

1. Gemengd karakter en ondertekening

1.1. *Het gemengde karakter*

De Werkgroep Gemengde Verdragen (WGV), adviesorgaan van de Interministeriële Conferentie voor Buitenlands Beleid (ICBB), legde op 20 februari 2009 het gemengd karak-

ter naar Belgisch recht vast. Zowel de federale overheid als de gemeenschappen, de gewesten en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest oefenen bevoegdheden uit. Tijdens zijn vergadering van 8 juli 2013 werd het gemengd karakter uitgebreid tot de Franse Gemeenschapscommissie. De gemeenschappen zijn onder meer bevoegd voor de samenwerking op het vlak van onderwijs en vorming, cultuur en audiovisuele middelen, terwijl de bevoegdheden van de gewesten zich onder meer situeren op het vlak van de samenwerking inzake landbouw, transport, energie en leefmilieu.

Overeenkomstig de beslissing van de ICBB van 9 juli 2008 worden de leden van de ICBB geacht met de in de WGV bereikte consensus in te stemmen behoudens bezwaar binnen de 30 dagen na de notificatie van het verslag door het secretariaat. Op 15 mei 2009 deelde de voorzitter van de ICBB mee dat er met betrekking tot het verslag van 20 februari 2009 geen enkel bezwaar werd geformuleerd, en dat het bijgevolg definitief is goedgekeurd.

1.2. De ondertekening

De associatieovereenkomst werd ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012 volgens ondertekeningformule 3 van de ICBB; dit wil zeggen één enkele handtekening in naam van het Koninkrijk België doch met vermelding van al de betrokken entiteiten onder de handtekening. Dit is de gebruikelijke formule voor de ondertekening door België van verdragen tussen de EU en derde landen.

2. Advies van de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

De Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (SARiV) bracht advies uit op 12 juni 2013 (advies 2013/14). De SARiV gaat akkoord met het ontwerp van instemmingsdecreet, maar heeft wel een aantal reserves bij deze associatieovereenkomst. De adviesraad is van mening dat de voorliggende overeenkomst het potentieel heeft om de ontwikkeling te bevorderen en gemeenschappelijke problemen aan te pakken in dialoog. De SARiV formuleerde ook enkele aandachtspunten met betrekking tot de transparantie van het EU-handelsbeleid, de mensenrechten en duurzame ontwikkeling, de ontwikkelingskansen voor Midden-Amerika en de toenemende druk op natuurlijke rijkdommen.

De SARiV is van mening dat het Europees handelsbeleid een goed evenwicht moet betrachten tussen informatie die omwille van strategische en technische redenen niet openbaar gemaakt wordt en transparantie ten aanzien van alle stakeholders. Het Europees Parlement kan in de toekomst op dit vlak een remediërende rol spelen.

Verder stelt de adviesraad vast dat de mechanismen inzake mensenrechten, arbeidsrechten en milieustandaarden gelijkaardig zijn aan deze uit andere EU-vrijhandelsakkoorden. Toch wordt deze associatieovereenkomst als een gemiste kans beschouwd voor de EU om de uitgedragen fundamentele waarden en meer bepaald deze op vlak van de mensenrechten beter te integreren en te ondersteunen. De SARiV merkt op dat in talrijke rapporten de mensenrechtensituatie in verschillende Midden-Amerikaanse landen als bijzonder precair wordt beschouwd. De SARiV wijst ook op de spanning tussen het Europees Parlement, dat een sterker en consistent gebruik van mensenrechtenclausules en sancties wil enerzijds, en de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie anderzijds, die de mensenrechtenclausules eerder zien als middel om onder meer mensenrechtendialogen met derde landen te stimuleren. Wanneer situaties ontstaan die ingaan tegen de beginselen van het Verdrag van Lissabon moeten de nodige maatregelen worden genomen waarbij de Midden-Amerikaanse landen de hoofdverantwoordelijkheid dragen. De adviesraad hoopt dat de aangekondigde criteria voor de toepassing van de mensenrechtenclausule en de toezichthoudende rol van het Europees Parlement kunnen bijdragen tot de daadwerkelijke tenuitvoerlegging van het EU-mensenrechtenbeleid en de bepalingen inzake duurzame ontwikkeling.

In haar handelsbeleid dient de EU een balans te zoeken tussen legitieme economische belangen enerzijds en het bevorderen van waarden en duurzame ontwikkeling anderzijds. De SARiV beklemtoont hierbij dat beide pijlers hand in hand gaan. Het is voor de EU niet altijd evident om over mensenrechten, arbeids- en milieustandaarden te onderhandelen en op te nemen in vrijhandelsakkoorden, zeker niet wanneer de partnerlanden grote economieën zijn.

De voorspelde nationale winsten zullen op een billijke manier verdeeld moeten worden om bij te dragen aan de ontwikkelingskansen van de zes Midden-Amerikaanse landen. Hoewel de associatieovereenkomst extra druk kan leggen op de natuurlijke rijkdommen, kan zij ook als positieve katalysator inzake duurzame ontwikkeling fungeren.

Ook formuleerde de SARiV aandachtspunten voor Vlaanderen inzake handel, toerisme, ontwikkelingssamenwerking en wapenhandel en de Vlaamse betrokkenheid bij het Europese handelsbeleid.

De adviesraad beschouwt de betrokken landen als economisch interessante partners voor Vlaanderen. De adviesraad stelt dat de associatieovereenkomst bijkomende kansen kan bieden aan Vlaamse bedrijven. Daarnaast is ook de samenwerking op andere domeinen zoals ontwikkelingssamenwerking, wapenhandel en toerisme belangrijk voor Vlaanderen. Actieve Vlaamse betrokkenheid bij het Europese handelsbeleid wordt noodzakelijk geacht. De SARiV betreurt dat het advies over de voorliggende associatieovereenkomst slechts in de fase van ratificatie wordt gevraagd. De SARiV stelt dat de eigen Europese Parlementsleden moeten worden gemobiliseerd om de toegenomen rol van het Europees Parlement inzake handel effectief op te nemen.

De Vlaamse Regering neemt akte van deze opmerkingen.

3. Advies van de Raad van State

De Raad van State bracht advies uit op 1 augustus 2013 met kenmerk 53.668/1/V.

In eerste instantie wijst de Raad van State erop dat het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) alsnog moet worden aangevraagd conform artikel 11, §2, eerste lid, 1°, van het decreet van 7 mei 2004 inzake de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. De bevoegde Vlaamse minister heeft het advies aangevraagd.

De Raad van State stelt dat het beter was geweest de Franse Gemeenschapscommissie in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest te vermelden in de handgeschreven vermelding van al de bevoegde overheden onder de handtekening van de federale ondertekenaar.

Verder verwijst hij in zijn advies naar de in de overeenkomst opgerichte Associatieraad. Het is noodzakelijk om binnen België in de nodige procedures te voorzien om de Belgische standpuntbepaling en vertegenwoordiging in de Associatieraad te organiseren. De Raad van State is van mening dat het Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 hierin tekortschiet. De wijziging van dit samenwerkingsakkoord maakt momenteel het voorwerp uit van intrafederale onderhandelingen.

Ook merkt de Raad van State op dat in de overeenkomst machten worden overgedragen aan een supranationale instelling. Dit leidt tot de aanvaarding van door de Associatieraad genomen toekomstige beslissingen, zonder expliciete instemming.

Volgens zijn artikel 345 kan de Associatieraad ook de in die bepaling opgesomde bijlagen wijzigen. Het is niet onmogelijk dat wetgevende vergaderingen vooraf kunnen instemmen met een verdrag of met een wijziging van een verdrag. Er moet echter wel aan

twee voorwaarden voldaan worden: ten eerste de grenzen van de toekomstige wijzigingen moet gekend zijn en ten tweede wordt de instemming uitdrukkelijk aangegeven door de Wetgevende Kamers, hetgeen mogelijk is in het instemmingsdecreet. Het ontwerp van instemmingsdecreet werd in die zin aangepast.

4. Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

De SERV bracht advies uit op 16 september 2013. Deze adviesraad geeft aan geen uitgebreid advies te zullen verstrekken, maar wenst zich aan te sluiten bij het advies van de SARiV. In zijn brief van 23 oktober 2013 liet de SERV weten dat de SERV-raad het advies van 16 september 2013 heeft bekrachtigd.

5. Inwerkingtreding

Overeenkomstig artikel 353 zal de overeenkomst in werking treden op de eerste dag van de maand die volgt op de datum waarop de partijen elkaar in kennis hebben gesteld van het afronden van hun interne procedures.

Deel IV van de overeenkomst inzake handel kan worden toegepast door de EU en elk betrokken land van Midden-Amerika vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de datum waarop de partijen elkaar in kennis hebben gesteld van het afronden van hun interne procedures. In dit geval zullen de institutionele organen die noodzakelijk zijn voor de werking van de overeenkomst, hun functies uitoefenen. Deel IV van de voorliggende associatieovereenkomst inzake handel wordt voorlopig toegepast sinds 1 augustus 2013.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid,
Landbouw en Plattelandsbeleid,

Kris PEETERS

VOORONTWERP VAN DECREET

**Voorontwerp van decreet houdende instemming met
de overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de
Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds,
ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012.**

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw
en Plattelandsbeleid;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en
Plattelandsbeleid is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams
Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Art. 2. De overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds, ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012, zal volkomen gevolg hebben.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid,
Landbouw en Plattelandsbeleid,

Kris PEETERS

ADVIES VAN DE STRATEGISCHE ADVIESRAAD
INTERNATIONAAL VLAANDEREN

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

INTERNATIONAAL
VLAANDEREN

Flemish Foreign Affairs Council

**EU-ASSOCIATIEOVEREENKOMST
MET MIDDEN-AMERIKA**

Advies 2013/14

12 juni 2013

Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen, Boudewijnlaan 30 bus 81, 1000 Brussel
Tel.: + 32 2 553 01 81, E-mail: sariv@iv.vlaanderen.be, <http://www.sariv.be>

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	35
2.	Achtergrond.....	35
3.	Inhoud	36
4.	Economisch belang voor de EU	37
5.	Kritische aandachtspunten.....	39
5.1.	Transparantie van het EU-handelsbeleid	39
5.2.	Mensenrechten en duurzame ontwikkeling	41
5.2.1.	Mensenrechten	42
5.2.2.	Duurzame ontwikkeling: arbeidsrechten en milieustandaarden	43
5.3.	Ontwikkelingskansen voor Midden-Amerika	45
5.4.	Toenemende druk op natuurlijke rijkdommen	47
5.5.	Tussenconclusie.....	48
6.	Aandachtspunten voor Vlaanderen	48
6.1.	Handel	48
6.2.	Toerisme, ontwikkelingssamenwerking en wapenhandel	49
6.3.	Vlaamse betrokkenheid bij het Europees handelsbeleid.....	50
7.	Conclusie	51

1. INLEIDING

Tijdens haar vergadering van 29 maart 2013 hechtte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet tot instemming met de overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds, ondertekend in Tegucigalpa (Honduras) op 29 juni 2012 (hierna: “Associatieovereenkomst”). Zij vroeg de Vlaamse minister, bevoegd voor het buitenlands beleid en de Europese aangelegenheden, het advies in te winnen van de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (hierna: “de Raad”). Na bespreking op zijn vergadering van 19 april en 30 mei 2013 keurde de Raad dit advies goed via schriftelijke procedure.

De Raad schetst hieronder eerst de achtergrond waarbinnen de Associatieovereenkomst zich situeert. Vervolgens bespreekt hij de inhoud, wijst hij op het economisch belang voor de EU, formuleert hij enkele kritische aandachtspunten bij de Associatieovereenkomst, om in een vijfde beweging een aantal bemerkingen vanuit Vlaams oogpunt te formuleren. Ten slotte komt hij tot zijn conclusies.

2. ACHTERGROND

Vanaf de jaren 1980 zijn de betrekkingen tussen de EU en Midden-Amerika geïntensiveerd. De San José dialoog, ingesteld in 1984, vormde het eerste formele kader om de relaties tussen de toenmalige Europese Economische Gemeenschap en de landen van Midden-Amerika (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama) vorm te geven. Binnen dit kader zocht men naar oplossingen voor de gewapende conflicten in Midden-Amerika. De relaties tussen de EU en Midden-Amerika kregen een verdragsbasis met de op 22 februari 1993 tot stand gekomen Kaderovereenkomst inzake samenwerking tussen de Europese Economische Gemeenschap en de republieken Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama.¹ Op 15 december 2003 vond de ondertekening plaats van de Overeenkomst inzake politieke dialoog en samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama, anderzijds.² Hoewel dit oorspronkelijk de ambitie was, bevat deze overeenkomst geen handelsluik en heeft ze enkel betrekking op politieke dialoog en samenwerking.

Tijdens de top tussen de EU, Latijns-Amerika en de landen van het Caribisch gebied, die op 12 en 13 mei 2006 te Wenen plaatsvond, besloten de regeringsleiders van de EU en Midden-Amerika onderhandelingen te starten over een Associatieovereenkomst tussen de twee regio's. Ditmaal zou het akkoord wel een vrijhandelscomponent moeten bevatten. In oktober 2007 gingen de onderhandelingen officieel van start nadat de Raad van de Europese Unie in april 2007 hiertoe machtiging had verleend. Na talrijke onderhandelingsrondes werd de Associatieovereenkomst ondertekend op 29 juni 2012. Het Europees Parlement stemde er op 11 december 2012 mee in. De Associatieovereenkomst treedt in werking op de eerste dag van de maand die volgt op die waarin de partijen elkaar in kennis hebben gesteld van de voltooiing van hun interne wettelijke procedures. Deel IV inzake handel kan reeds voorlopig worden toegepast door de EU en elk betrokken land van Midden-Amerika vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de datum waarop zij elkaar in kennis hebben gesteld van het afronden van hun interne procedures (artikel 353).

¹ Kaderovereenkomst inzake samenwerking tussen de Europese Economische Gemeenschap en de republieken Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama, Brussel, *Pb. EG L063*, 12 maart 1999.

² Dit verdrag is nog niet in werking getreden.

De Associatieovereenkomst kan bovendien worden gekaderd in de internationale proliferatie van vrijhandelsakkoorden die mede is aangewakkerd door de geblokkeerde Doha onderhandelingsronde op het multilaterale niveau. Het is voornamelijk onduidelijk wat de impact is van de proliferatie van vrijhandelsakkoorden op het multilaterale systeem: *“are the agreements a ‘building block’ or a ‘stumbling block’ for multilateralism?”*³ Terwijl sommigen menen dat er een positieve impact kan zijn door de versterkte onderhandelingscapaciteit, ontwikkeld bij het onderhandelen van vrijhandelsakkoorden en de zogeheten dominotheorie, wijzen anderen op de negatieve impact ervan. De vele bilaterale akkoorden kunnen een bijkomende drempel vormen om tot een uniforme multilaterale handelsregulering te komen.⁴ Ook in Midden-Amerika is de internationale competitie merkbaar. De Verenigde Staten en vijf Midden-Amerikaanse landen (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras en Nicaragua) en de Dominicaanse Republiek ondertekenden bijvoorbeeld op 5 augustus 2004 een vrijhandelsakkoord.⁵ Canada onderhandelde met Honduras, Guatemala, El Salvador en Nicaragua, en bereikte tot hiertoe een vrijhandelsakkoord met Honduras.⁶ De Europese Unie wilde in deze context niet achter blijven. Zij heeft zelf ook al een aantal succesvolle en minder succesvolle pogingen ondernomen om interregionale handelsakkoorden te sluiten in de Latijns-Amerikaanse regio. De Raad verwijst hierbij naar het vrijhandelsakkoord met Colombia en Peru, ondertekend in juni 2012, dat initieel bedoeld was om ook Bolivia en Ecuador te omvatten. De EU is tevens in onderhandeling over een Associatieovereenkomst met Mercosur (Argentinië, Brazilië, Paraguay, Uruguay en Venezuela). Naast interregionale handelsakkoorden sloot de EU ook akkoorden met de strategische handelspartners Mexico (2000) en Chili (2002).⁷

3. INHOUD

Voor een gedetailleerde bespreking van de artikelen verwijst de Raad naar de memorie van toelichting bij het instemmingsdecreet.⁸

De Associatieovereenkomst wil de betrekkingen tussen de EU en Midden-Amerika consolideren en versterken door middel van een associatie die is gebaseerd op drie pijlers: politieke dialoog, samenwerking en handel. Daarbij moet wederzijds respect, wederkerigheid en het gemeenschappelijk belang voorop staan. Aangezien reeds in 2003 een akkoord was bereikt over de politieke dialoog en samenwerking, is de handelspijler uit de Associatieovereenkomst het vernieuwende element in de relaties tussen de EU en Midden-Amerika.

³ J. WOUTERS, I. GODDEERIS, B. NATENS and F. CIORTUZ, “Some critical issues in EU-India free trade agreement negotiations”, *Leuven Centre for Global Governance Studies Working paper No.102*, 2013, p. 9.

⁴ *Ibid.*, pp. 9-10.

⁵ Zie voor meer informatie: OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, *CAFTA-DR. Dominican Republic-Central America FTA*, Washington, 23.05.2013. [<http://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/cafta-dr-dominican-republic-central-america-fta>]

⁶ Zie voor meer informatie: FOREIGN AFFAIRS AND INTERNATIONAL TRADE CANADA, *Canada-Guatemala, Nicaragua and El Salvador (Formerly Canada – Central American Four) Free Trade Agreement Negotiations*, Ottawa, 23.05.2013.

[<http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/ca4.aspx?lang=eng>]

⁷ EUROPESE COMMISSIE, *Trade. Countries and Regions*, Brussel, 23.05.2013.

[<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/>]

⁸ VLAAMSE REGERING, *Voorontwerp van memorie van toelichting, VR/2013/2903/DOC.0277/3*, Brussel, 29 maart 2013. Zie ook de Nederlandse parlementaire stukken: Goedkeuring van de op 29 juni 2012 te Tegucigalpa tot stand gekomen Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds, *Parl. St. Tweede Kamer der Staten-Generaal* 2012-2013, 33467-3, 4.

De Associatieovereenkomst telt vijf delen en vangt aan met de algemene en institutionele bepalingen onder Deel I. Onder Titel I worden de beginselen, doelstellingen en het toepassingsgebied van het akkoord uiteengezet, waaronder de essentiële clausule betreffende mensenrechten, democratische beginselen en goed bestuur (artikel 1). Vervolgens wordt in Titel II (artikelen 4-11) het institutioneel kader beschreven, zoals de instelling van een Associatieraad en diverse subcomités.

Deel II (artikelen 12-23) behelst de politieke dialoog en omschrijft de verschillende terreinen waarop deze wordt gevoerd. De belangrijkste artikelen hierin zijn artikel 15, dat de essentiële clausule inzake non-proliferatie van massavernietigingswapens bevat en artikel 23 waarin een financieel mechanisme wordt opgericht.

De samenwerking die wordt beschreven onder Deel III (artikelen 24-76) is onderverdeeld in negen titels, waaronder: Titel I – democratie, mensenrechten en goed bestuur (artikelen 29-33), Titel II – Justitie, vrijheid en veiligheid (artikelen 34-40), Titel III – sociale ontwikkeling en sociale cohesie (artikelen 41-48), Titel IV – migratie (artikel 49) en Titel VI Economische en handelsoontwikkeling (artikelen 52-71).

Het handelsgedeelte van de Associatieovereenkomst (Deel IV) begint bij artikel 77 en gaat door tot artikel 352. Deze bepalingen bevatten vrijhandelsafspraken ter bevordering van de bilaterale handelsrelaties in overeenstemming met WTO-beginselen. In Titel I worden de inleidende bepalingen uiteengezet, waarna in Titel II (artikelen 80-157) de bepalingen met betrekking tot de handel in goederen zijn vervat. Titel III (artikelen 158-203) bevat bepalingen ten aanzien van vestiging, handel in diensten en elektronische handel. Titel IV tot en met Titel XIV (artikelen 204-351) gaan over zaken zoals kapitaalverkeer, overheidsopdrachten, intellectuele eigendom, mededinging, regionale integratie en geschillenbeslechting en het bemiddelingsmechanisme.

Ten slotte worden in Deel V de slotbepalingen beschreven (artikelen 352-363). Hier wordt ook de opschortingsclausule uiteengezet (artikel 355) die bepaalt dat de Associatieovereenkomst kan worden opgeschort wanneer een afwijking van de overeenkomst plaatsvindt, die niet in overeenstemming is met de algemene regels van het internationaal recht of wanneer de essentiële elementen van de overeenkomst worden geschonden. Tevens bevat dit deel de mogelijkheid voor nieuwe leden om in de toekomst toe te treden tot de overeenkomst (artikel 359). Als laatste bevat de overeenkomst nog 21 bijlagen, 1 protocol inzake culturele samenwerking, 11 gezamenlijke verklaringen en 1 unilaterale verklaring van El Salvador⁹.

4. ECONOMISCH BELANG VOOR DE EU

In 2015 zal 90% van de groei van de wereldeconomie buiten de EU worden verwezenlijkt. In de komende jaren zal de EU de kansen moeten aangrijpen die worden geboden door de hogere groei in het buitenland.¹⁰ Voor de Europese Commissie is vrijhandel een belangrijk element in de Europese strategie om uit de crisis te geraken en om groei en jobs te creëren.¹¹ Ook de Europese Raad stelt in zijn 'Pact voor Groei en Banen' dat handel beter moet gebruikt worden als motor voor groei. "De Europese Unie is vastbesloten op te komen voor vrije, eerlijke en open handel, en tegelijk haar

⁹ De memorie van toelichting telt de unilaterale verklaring van El Salvador foutief bij de gemeenschappelijke verklaringen.

¹⁰ EUROPESE COMMISSIE, *Mededeling van de Europese Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Handel, groei en wereldvraagstukken: Handelsbeleid als kernelement van de Europa 2020-strategie*, COM(2010)612, Brussel, 9 november 2010, 3.

¹¹ EUROPESE COMMISSIE, *Trade, Growth and Jobs: Commission contribution to the European Council of February 2013*, 2013, 1. [<http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/151052.htm>]

belangen te behartigen in een geest van wederkerigheid en wederzijds voordeel [...]. Overeenkomsten die zijn afgerond, moeten spoedig worden ondertekend en geratificeerd.”¹² In haar mededeling ‘Handel, groei en wereldvraagstukken: Handelsbeleid als kernelement van de Europa 2020-strategie’ stelt de Europese Commissie dat een openstelling van de EU voor handel drie grote voordelen oplevert: (i) economische groei die zich uit in een verhoging van het bbp, (ii) een bredere keuze en lagere prijzen voor de consument, en (iii) impact op de werkgelegenheid, want naar schatting 36 miljoen arbeidsplaatsen in de EU hangen direct of indirect af van handel met de rest van de wereld.¹³

Het is in het kader van deze strategie en de ‘Global Europe Strategy’¹⁴ van 2006 dat de EU ernaar streeft vrijhandelsakkoorden te sluiten met interessante economische partners. Naast het belang van de Associatieovereenkomst in het kader van de concurrentiestrijd tussen de economische grootmachten inzake het sluiten van handelsakkoorden (zie *supra*, 2.), wijst de Raad op het belang inzake marktpotentieel en markttoegang. Wat het marktpotentieel betreft, wijst de Raad erop dat Midden-Amerika tot op heden een relatief kleine handelspartner van de EU is. Het aandeel van de EU-export naar Midden-Amerika als aandeel van de totale EU-export naar extracommunautaire markten was 0,3% in 2012 en het Midden-Amerikaanse aandeel in de totale EU-import van extracommunautaire markten was 0,5%.¹⁵ Het jaarlijkse groeitempo in zake handel tussen de EU en Midden-Amerika bereikte ongeveer 5% tijdens de periode 2006-2010¹⁶ en groeit daarmee in dezelfde mate als de totale handel van de EU.¹⁷ De EU was in 2010 de tweede grootste handelspartner van Centraal-Amerika na de VS.¹⁸ De regio biedt derhalve een zeker economisch potentieel voor de EU, die zich de jongste jaren nadrukkelijk op Latijns-Amerika richt. De landen in Midden-Amerika zijn strategisch gelegen, ook vanwege het Panamakanaal, dat momenteel verbreed wordt. Verwacht wordt dat deze verbreding, die in 2014 haar beslag moet krijgen, van invloed zal zijn op toekomstige handelsstromen.¹⁹

Wat betreft markttoegang geven de schattingen van de Europese Commissie aan dat, onder meer door het afschaffen en verminderen van tarieven en non-tarifaire belemmeringen, Europese (en Centraal-Amerikaanse) ondernemingen aanzienlijke besparingen kunnen realiseren. Zo zouden de exporteurs van niet-landbouwgoederen jaarlijks 110 miljoen euro en die van landbouwgoederen jaarlijks 18 miljoen euro aan douanerechten besparen.²⁰ De Associatieovereenkomst streeft ook naar gemeenschappelijke regels inzake intellectuele eigendomsrechten, enz.²¹

¹² EUROPESE RAAD, *Europese Raad 28/29 juni 2012 Conclusies*, EUCO 76/12, Brussel, 29 juni 2012, 14.

¹³ EUROPESE COMMISSIE, COM(2010)612, o.c., 2.

¹⁴ EUROPESE COMMISSIE, *Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Europa als wereldspeler: wereldwijd concurreren. Een bijdrage aan de EU-strategie voor groei en werkgelegenheid*, COM(2006)567, Brussel, 4 oktober 2006, 10.

¹⁵ DIRECTORAAT-GENERAAL HANDEL, *Central America EU bilateral trade and trade with the world*, Brussel, 26.04.2013. [<http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/121997.htm>]

¹⁶ DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *The Trade Chapter of the European Union Association Agreement with Central America*, EXPO/B/INTA/FWC/2009-01/Lot7/18-19, Brussel, 2012, 8-10.

¹⁷ EUROSTAT, *International Trade, by reporting country, total product*, Brussel, 3.06.2013. [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/international_trade/data/main_tables]

¹⁸ EUROPESE COMMISSIE, *EU – Central America: Trade relations under the Association Agreement*, Luxemburg, 2012, 1.

¹⁹ Associatieovereenkomst, *Parl. St. Tweede Kamer der Staten-Generaal*, o.c., 33467-3, 1.

²⁰ EUROPESE COMMISSIE, *EU – Central America*, o.c., 2.

²¹ *Ibid.*, 7.

5. KRITISCHE AANDACHTSPUNTEN

Vanuit diverse hoeken is er op de Associatieovereenkomst kritiek geuit.²² De Raad is zich hiervan bewust en bekijkt op een niet-exhaustieve wijze een aantal kritiekpunten ten einde tot een zo evenwichtig mogelijk en onderbouwd standpunt te komen. Hij bekijkt achtereenvolgens de transparantie van het EU-handelsbeleid, mensenrechten en duurzame ontwikkeling, ontwikkelingskansen voor Midden-Amerika en de toenemende druk op natuurlijke rijkdommen.

5.1. Transparantie van het EU-handelsbeleid

De Raad wijst erop dat het Europees handelsbeleid een goed evenwicht moet betrachten tussen informatie die omwille van strategische en technische redenen niet openbaar wordt gemaakt en transparantie ten aanzien van alle stakeholders. Hij verwijst hierbij naar het Europees Parlement, dat in de toekomst hopelijk een remediërende rol op dit vlak kan spelen. Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon is het Europees Parlement meer betrokken bij de onderhandelingen²³, wat hun democratisch gehalte enigszins versterkt. Het Europees Parlement heeft bovendien een vetorecht m.b.t. associatieovereenkomsten en vrijhandelsakkoorden. *“The EP is now endowed with the ‘hard power’ of consent in the ratification phase of Free Trade Agreements, which acts as a sufficient threat to strengthen the EP’s ‘soft power’ to influence negotiations.”*²⁴ Het maatschappelijk middenveld kan beroep doen op leden van het Europees Parlement die mogelijks de sociale agenda beter vertalen naar de handelsagenda (zie *infra*, 5.2.2.).²⁵ De Raad stelt vast dat het Europees Parlement op 11 december 2012 de Associatieovereenkomst goedkeurde.

De Europese Commissie erkent in zijn mededeling “Handel, groei en wereldvraagstukken” dat consultatie met het maatschappelijk middenveld een fundamenteel onderdeel van beleidsontwikkeling is. Zij organiseert sinds 1999 regelmatig “civil society dialogues”.²⁶ Vertegenwoordigers van de civiele maatschappij die regelmatig hieraan deelnemen vinden dat deze eerder het karakter hebben van briefings en geen echte dialoog toelaten. De Europese Commissie is er ook niet toe gehouden aan te geven hoe de resultaten van die dialoog haar opstelling

²² Zie bijvoorbeeld de kritiek van de gezamenlijke internationale vakbeweging: http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/LLamamiento_Cumbre_Madrid_-_EN_-_Final-ING.pdf. Zie ook: APRODEV, e.a., *Not all that is green is good. Expansion of palm oil & sugar cane production and free trade agreements between the EU, Colombia, Peru and Central America, s.l., s.d.*

[http://www.aprodev.eu/files/Central_America/201205_brief_palmoil%20and%20eu%20ftas%20with%20latin%20america.pdf]; CIFCA, e.a., *EU Trade Agreements with Central America, Colombia and Peru: Roadblocks for sustainable development, s.l., 2011.*

[http://www.cifca.org/IMG/pdf/Roadblocks_for_sustainable_development.pdf].

²³ Geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de EU, *Pb. EU C 83*, 30 maart 2010, artikel 218§10. “Het Europees Parlement wordt in iedere fase van de procedure onverwijld en ten volle geïnformeerd.”

²⁴ *Ibid.*, artikel 218§6 a) i). Zie ook L. RICHARDSON, “The post-Lisbon Role of the European Parliament in the EU’s Common Commercial Policy: Implications for Bilateral Trade Negotiations”, (2012) *College of Europe Department of EU International Relations and Diplomacy Studies: EU Diplomacy Papers* 5/2012, p. 5.

²⁵ L. RICHARDSON, *l.c.*, p. 5; M. KRAJEWSKI, “New functions and new powers for the European Parliament: Assessing the changes of the common commercial policy from the perspective of democratic legitimacy”, *European Yearbook of International Economic Law Special Issue*, Bungenberg/Herrmann, eds., 2013. Voor een uitvoerige bespreking van transparantie bij Europese handelsonderhandelingen, zie J. WOUTERS, I. GODDEERIS, B. NATENS and F. CIORTUZ, *l.c.*, pp. 20-23.

²⁶ De Europese Commissie voert op reguliere basis een dialoog met het maatschappelijk middenveld om aspecten van het Europees handelsbeleid te bespreken. Zie: <http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/>

beïnvloeden. Ook de impact van de duizenden lobbyisten op het onderhandelingsproces is weinig transparant.²⁷

Ten slotte is er ook consultatie in de context van de *impact assessments* waartoe de Commissie verplicht is. Deze *impact assessments* gebeuren voor, tijdens en na de onderhandelingen, maar vóór de goedkeuring door het Europees Parlement. De Europese Commissie wil, om toe te zien op de impact van bestaande EU-handelsovereenkomsten, ook op meer systematische basis achteraf evaluaties uitvoeren.²⁸ Deze *impact assessments* moeten de gevolgen op economisch, sociaal en milieuvlak van de Europese bilaterale, regionale of multilaterale handelsovereenhandelingen onderzoeken. Zij worden door externe consultants uitgevoerd en moeten een uitvoerige consultatie van het maatschappelijk middenveld bevatten.²⁹ In de praktijk blijkt hieraan echter niet altijd op adequate wijze te zijn voldaan.³⁰

Specifiek voor deze Associatieovereenkomst werd een *impact assessment* uitgevoerd door ECORYS, *Corporate Solutions* en *Centro de Estudios para el Desarrollo Rural*.³¹ De Associatieovereenkomst bevat tevens diverse mechanismen om het middenveld te betrekken, o.m. via het Gemengd Raadgevend Comité³², de Raad inzake Handel en Duurzame Ontwikkeling die wordt bijgestaan door onafhankelijke adviesgroepen samengesteld vanuit het maatschappelijk middenveld³³ en het forum voor dialoog met het maatschappelijke middenveld³⁴. Er is tevens een Parlementair Associatiecomité, bestaande uit enerzijds leden van het Europees Parlement en anderzijds hoofdzakelijk leden van het "Parlamento Centroamericano"³⁵.

Naast de Europese Commissie en het Europees Parlement speelt de Raad van de Europese Unie een belangrijke rol. Hij geeft het mandaat voor de onderhandelingen, verleent toestemming voor de

²⁷ Zie ook K. BIZZARRI en M. IOSSA, *From hearing to listening. Improving the dialogue between DG Trade and civil society*, Brussel, 2007; CORPORATE EUROPE OBSERVATORY, *Exposing the power of corporate lobbying in the EU*, Brussel, 31.05.2003. [www.corporateeurope.org]

²⁸ EUROPESE COMMISSIE, COM(2010)612, o.c. 4.

²⁹ EUROPESE COMMISSIE, *Sustainability Impact Assessments*, Brussel, 23.05.2013. [http://ec.europa.eu/trade/analysis/sustainability-impact-assessments/]

³⁰ Deelnemers bij de consultatie in Managua op 20 april 2009 betreurden bijvoorbeeld dat het onderzoeksrapport Engelstalig is waardoor sociale- en milieuorganisaties ervan weerhouden werden deel te nemen. Ook het technische taalgebruik tijdens de vergadering maakte de consultatie moeilijk. De deadline voor schriftelijke commentaren was ook erg kort (één week).

Zie:

[http://www.tsia.ecorys.com/images/Centralamerica/documents/tsia%20ca%20workshop%20minutes_final1.pdf]

³¹ ECORYS, e.a., *Trade Sustainability Impact Assessment of the Association Agreement to be negotiated between the EU and Central America*, TRADE08/C1/C14 & C15 – Lot 2, Rotterdam, 2009

³² Het Gemengd Raadgevend Comité bestaat uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van enerzijds het Europees Economisch en Sociaal Comité en anderzijds het Comité Consultivo del Sistema de la Integración Centroamericana (CC-SICA) en het Comité Consultivo de Integración Económica (CCIE). Het zal de zienswijzen van organisaties uit het maatschappelijke middenveld, bijvoorbeeld over mensenrechten, naar de Associatieraad communiceren. Daarnaast zal het bijdragen aan de bevordering van de dialoog tussen de organisaties uit de EU en Midden-Amerika (artikel 10).

³³ De Raad inzake Handel en Duurzame Ontwikkeling houdt toezicht op de uitvoering van het handelshoofdstuk.

³⁴ Het forum voor dialoog met het maatschappelijke middenveld komt ten minste één maal per jaar bijeen en kan zijn standpunten over de handelsbetrekkingen in relatie tot duurzame ontwikkeling aan de Raad inzake Handel en Duurzame Ontwikkeling kenbaar maken.

³⁵ Het Parlementair Associatiecomité kan (i) de Associatieraad om relevante inlichtingen over de uitvoering van de Associatieovereenkomst verzoeken, (ii) wordt ingelicht over de besluiten en aanbevelingen van de Associatieraad en (iii) kan aanbevelingen doen aan de Associatieraad. (artikel 9)

ondertekening, vraagt goedkeuring van het Europees Parlement en sluit de overeenkomst formeel af. De beslissingen van de Raad van de Europese Unie worden voorbereid door het Comité over het Handelsbeleid (*Trade Policy Committee*), dat veelvuldig samenkomt en nauwgezet op de hoogte wordt gehouden van de onderhandelingen. In België zijn de bevoegdheden voor de verbintenissen die in Europese handelsakkoorden voorkomen verdeeld over het federale niveau, de gewesten en de gemeenschappen. Al de regeringen in België spelen hierin derhalve een rol, maar de vertegenwoordigers van de vakbonden en de ontwikkelingsorganisaties in de Raad vinden dat geen enkele regering, ook de Vlaamse Regering, hierover op systematische wijze zijn parlement of het maatschappelijk middenveld informeert en consulteert. Het bedrijfsleven wordt volgens hen wel regelmatig geconsulteerd om eventuele handelsbelemmeringen in kaart te brengen (zie *infra*, 6.3.). Zij vragen dat de Vlaamse Regering een consultatie organiseert met het middenveld over de standpunten die ze inneemt in het Europese handelsbeleid (zie *infra*, 6.3.).

In België werden 11.11.11 en Concord als koepelorganisaties geconsulteerd bij de FOD Buitenlandse Zaken. Op deze bijeenkomst werd overleg gepleegd over de Associatieovereenkomst.

5.2. Mensenrechten en duurzame ontwikkeling

De Raad wijst op de talrijke rapporten die vaststellen dat de mensenrechtensituatie in verschillende Midden-Amerikaanse landen precair is. Zonder een exhaustief overzicht te geven, bespreekt de Raad kort enkele mensenrechtenschendingen in Guatemala en Honduras. Deze bestaan o.m. uit institutionele corruptie, maatschappelijk geweld, de intimidatie van en moorden op journalisten, boerenleiders en vakbondsleden, discriminatie van vrouwen en de inheemse bevolking.³⁶ De Raad vindt het derhalve van belang dat de EU in zijn relaties met de Midden-Amerikaanse landen streeft naar een verbetering van de mensenrechtensituatie.

Sinds het begin van de jaren 1990 bevatten de EU-handelsverdragen een mensenrechtenclausule. De opname van hoofdstukken m.b.t. duurzame ontwikkeling - die respect voor arbeids- en milieustandaarden bevatten - startte pas in 2008 met de EU-CARIFORUM Economische Partnerschapsovereenkomst.³⁷ De EU probeert deze handelsverdragen als hefboom te gebruiken om haar handelspartners bepaalde waarden te doen naleven. De Raad wijst erop dat dergelijke conditionaliteit niet onbesproken is. Sommigen ijveren voor een sterkere conditionaliteit. Met name het feit dat klachten i.v.m. duurzame ontwikkeling buiten de gewone geschillenbeslechting gehouden worden en slechts via 'zachte' overlegorganen aangekaart kunnen worden, zonder effectieve sanctiemechanismen, stuit op kritiek van de vertegenwoordigers van de vakbonden en de ontwikkelingsorganisaties. Anderen wijzen er dan weer op dat een handelsverdrag niet het meest geschikte middel is om mensenrechten, arbeids- en milieustandaarden te bevorderen.³⁸

De EU is sinds het Verdrag van Lissabon verplicht, bij de ontwikkeling en tenuitvoerlegging van haar extern optreden, de mensenrechten te respecteren en duurzame ontwikkeling van ontwikkelingslanden op economisch, sociaal en milieugebied te bevorderen, met als hoofddoel het uitbannen van armoede.³⁹ Zij dient derhalve ook in haar handelsbeleid een balans te zoeken tussen

³⁶ Zie bijvoorbeeld: AMNESTY INTERNATIONAL, *Annual Report 2013. The state of the world's human rights. Americas*, Londen, 23.05.2013. [<http://www.amnesty.org/en/annual-report/2013/americas>]; U.S. DEPARTMENT OF STATE, *Country Reports on Human Rights Practices for 2012*, Washington, 23.05.2013. [<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper>]

³⁷ L. BARTELS, "Human Rights and Sustainable Development Obligations in EU Free Trade Agreements", *University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No 24*, 2012, p. 1.

³⁸ Beide strekkingen komen aan bod in het themanummer van ECDPM, "Trade and Human Rights, Prominence of an Ongoing Debate", *Great Insights. Special Issue on Trade and Human Rights*, 1, (2012), 2, pp. 1-22.

³⁹ Geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de EU, *Pb. EU C 83*, 30 maart 2010, artikel 21.

legitieme economische belangen enerzijds en het bevorderen van waarden en duurzame ontwikkeling anderzijds. De Raad beklemtoont dat beide pijlers hand in hand gaan. Enerzijds is een respect voor mensenrechten gunstig voor het ondernemersklimaat. Anderzijds kan de intensifiëring van handelsrelaties ook een hefboom zijn om impact op diverse terreinen te realiseren, waaronder respect voor mensenrechten. De daadwerkelijke tenuitvoerlegging van een extern Europees mensenrechtenbeleid blijft een grote uitdaging, zoals ook blijkt uit de recente, thematische evaluatie van de Europese Commissie inzake mensenrechtenbeleid. Deze stelt vast dat het politiek engagement van de Europese Commissie en de EU om daadwerkelijk het mensenrechtenbeleid ten uitvoer te leggen onvolledig, ambigu en selectief is.⁴⁰

De Raad wijst erop dat het voor de EU niet altijd evident is om mensenrechten, arbeids- en milieustandaarden te onderhandelen en op te nemen in vrijhandelsakkoorden, zeker niet wanneer de partnerlanden grote economieën zijn.⁴¹

De Raad verwijst naar de resolutie van het Europees Parlement van 25 november 2010 waarin dit laatste erop aandringt *“dat in de toekomstige handelsstrategie van de Europese Unie de handel niet langer als een doel op zich wordt beschouwd, maar als een instrument waarmee de Europese waarden en handelsbelangen kunnen worden bevorderd, maar ook als een instrument voor de eerlijke handel waarmee de sociale en milieunormen daadwerkelijk kunnen worden ingevoerd en nageleefd met alle handelspartners van de EU; meent dat de Europese Unie zich in haar onderhandelingen moet laten leiden door een positieve maar ook juridisch bindende benadering.”*⁴² De vraag rijst of het wel een terechte keuze van de EU is om bij elk associatie- en/of handelsakkoord afzonderlijke overlegorganen op te richten en te financieren. Een bevoegd geschillenbeslechtingsmechanisme inzake arbeids- en mensenrechten en duurzame ontwikkeling met effectieve sancties lijkt de vertegenwoordigers van de vakbonden en de ontwikkelingsorganisaties in de Raad efficiënter.

5.2.1. Mensenrechten

De Associatieovereenkomst bevat geen specifiek monitoringmechanisme voor de tenuitvoerlegging van de mensenrechtenclausule, noch een subcomité voor mensenrechten en democratische beginselen. Dit contrasteert met de talrijke monitoringmechanismen voor handelsregels alsook de talrijke subcomités inzake handel. De Associatieovereenkomst wijkt op dit punt niet af van de andere EU-handelsakkoorden.⁴³ De Associatieraad, het Parlementair Associatiecomité, het Gemengd Raadgevend Comité (waarin middenveld van EU en CA vertegenwoordigd is) en het forum voor dialoog met het maatschappelijke middenveld kunnen wel een rol in de monitoring spelen. Ook de Raad inzake handel en duurzame ontwikkeling kan arbeids- en milieurechten monitoren.⁴⁴ Bovendien kan een subcomité voor mensenrechten en democratische beginselen ook later worden opgericht, zoals bij andere EU-handelsakkoorden, bv. de EU-Marokko Associatieovereenkomst. Dit zou er niet toe mogen leiden dat mensenrechten niet meer aan bod komen in andere politieke dialogen.⁴⁵ Een

⁴⁰ ECDPM, e.a., *Thematic evaluation of the European Commission support to respect of Human Rights and Fundamental Freedoms (including solidarity with victims of repression). Evaluation for the European Commission. Final Report*, 2011, 69.

⁴¹ Zie bijvoorbeeld de onderhandelingen met India: J. WOUTERS, I. GODDEERIS, B. NATENS and F. CIORTUZ, *I.c.*, p.19.

⁴² EUROPEES PARLEMENT, *Resolutie van het Europees Parlement van 25 november 2010 over mensenrechten, sociale normen en milieunormen in internationale handelsovereenkomsten*, 2009/2219(INI), Pb. EU C99, 35.

⁴³ Subcomité markttoegang voor goederen, subcomité douane, handelsbevordering en oorsprongsregels, subcomité technische handelsbelemmeringen, subcomité sanitaire en fytosanitaire aangelegenheden, subcomité intellectuele eigendom (bijlage XXI). Zie ook L. BARTELS, *I.c.*, p. 5.

⁴⁴ DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *o.c.*, 38.

⁴⁵ ECDPM, e.a., *Thematic evaluation*, *o.c.*, 18.

strekking binnen de Raad vraagt de Vlaamse Regering om de mogelijkheid van een subcomité te onderzoeken en eventueel hieromtrent een Belgisch voorstel uit te werken. De vertegenwoordigers van de ondernemers in de Raad steunen dit voorstel niet aangezien er reeds voldoende consultatiemogelijkheden voorhanden zijn die deze opdracht kunnen invullen.

De mensenrechtenclausule is wel juridisch afdwingbaar voor de verdragsluitende partijen. Wanneer sprake is van schending van het respect voor de democratische beginselen, fundamentele mensenrechten en de rechtsstaat door één van de partijen kan de andere partij het akkoord eenzijdig opschorten (artikel 355). De Raad merkt op dat hoewel de juridische mogelijkheid bestaat, de mensenrechtenclausules in het verleden nog niet vaak hebben geleid tot daadwerkelijke opschorting van samenwerking met EU-handelspartners.⁴⁶

De vertegenwoordigers van de vakbonden en de ontwikkelingsorganisaties in de Raad betreuren dat de Associatieovereenkomst is afgesloten ondanks de precaire mensenrechtensituatie op dit moment. De EU geeft hiermee een verkeerd signaal. Ze had volgens hen een effectieve en duurzame verbetering van de mensenrechtensituatie moeten stellen als voorwaarde voor het afsluiten van de overeenkomst. Bovendien wijzen zij er op dat de opschorting van de Associatieovereenkomst de enige mogelijke sanctie is die het akkoord voorziet.

Er bestaat een spanning tussen het Europees Parlement, dat een sterker en consistent gebruik van mensenrechtenclausules en sancties wil enerzijds, en de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie anderzijds, die de mensenrechtenclausules eerder zien als middel om o.m. mensenrechtendialogen met derde landen te stimuleren.⁴⁷ Het EU-actieplan voor mensenrechten en democratie formuleert het engagement om criteria te ontwikkelen voor de toepassing van de mensenrechtenclausule.⁴⁸ De Raad verwelkomt deze stap.

5.2.2. Duurzame ontwikkeling: arbeidsrechten en milieustandaarden

De partijen herbevestigen in de Associatieovereenkomst hun verbintenis tot daadwerkelijke tenuitvoerlegging in hun wetgeving en in de praktijk van de fundamentele verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie (hierna: "IAO") die zijn opgenomen in de Verklaring van de IAO over de fundamentele rechten en beginselen op het werk van 1998 (artikel 286(2)). In artikel 291 komen zij overeen de beschermingsniveaus waarin de interne milieu- en arbeidswetgeving voorziet, niet te verlagen om handel of investeringen aan te moedigen.⁴⁹

⁴⁶ De opschorting van samenwerking werd toegepast bij o.m. de Cotonou overeenkomst en de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst met Oezbekistan. Zie ook L. BARTELS, *The Application of Human Rights Conditionality in the EU's Bilateral Trade Agreements and other Trade Arrangements with Third Countries*, 2008, Committee on International Trade, European Parliament, EXPO/B/INTA/2008/57, 11; L. BARTELS, "Human Rights", *I.c.*, p. 9; EUROPEES PARLEMENT, *Resolutie van het Europees Parlement van 4 september 2008 over de evaluatie van sancties van de EU als deel van optreden en beleid van de EU op het gebied van mensenrechten*, 2008/2031(INI), Pb. EU C295, 49-62.

⁴⁷ ECDPM, e.a., *Thematic evaluation*, o.c., 18.

⁴⁸ RAAD VAN DE EUROPESE UNIE, *Strategisch kader en actieplan van de Europese Unie voor mensenrechten en democratie*, 11855/12, Luxemburg, 25 juni 2012, 23.

[http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/131181.pdf]

⁴⁹ Zie ook: artikel 285(i): De partijen herbevestigen hun respect voor elkaars respectieve grondwetten en voor hun rechten op grond daarvan om regels vast te stellen om hun eigen prioriteiten voor duurzame ontwikkeling te bepalen, om eigen niveaus van nationale milieu- en sociale bescherming in te stellen, en om dienovereenkomstig relevante wetten en beleidsmaatregelen vast te stellen of te wijzigen. Artikel 285(ii): Elke partij streeft ernaar te waarborgen dat haar wetgeving en beleid voorzien in een hoog beschermingsniveau voor milieu en werknemers, en dit bevorderen, (...), en streeft naar een voortdurende verbetering van die wetgeving en dat beleid.

Inzake monitoring dient de Raad inzake handel en duurzame ontwikkeling toezicht te houden op de uitvoering van titel VIII inzake handel en duurzame ontwikkeling (artikel 294). Het maatschappelijk middenveld is hierbij betrokken via nationale adviesgroepen (artikel 294) en het forum voor dialoog met het middenveld (artikel 295).⁵⁰

Inzake juridische afdwingbaarheid voorziet de Associatieovereenkomst niet in een specifieke geschillenprocedure voor arbeidsnormen en milieustandaarden in tegenstelling tot de vrijhandelsovereenkomst tussen Midden-Amerika en de VS.⁵¹ Gelet op de ondeelbaarheid van de mensenrechten, is de mensenrechtenclausule echter ook van toepassing op fundamentele arbeidsnormen en bepaalde milieurechten.⁵² De Europese Commissie heeft zelf ook al expliciet gesteld dat fundamentele arbeidsnormen gevat zijn door de mensenrechtenclausule.⁵³ Artikel 355 inzake nakoming van verplichtingen via algemene of specifieke maatregelen is bovendien van toepassing op Titel VIII. Specifiek voor geschillen i.v.m. Titel VIII “Handel en Duurzame Ontwikkeling” voorziet de Associatieovereenkomst in een deskundigenpanel (artikel 297) dat zich kan buigen over een geschil en aanbevelingen kan doen. De partij waaraan de aanbevelingen zijn gericht, informeert de Raad inzake handel en duurzame ontwikkeling over haar plannen met betrekking tot het verslag en de aanbevelingen van het deskundigenpanel, onder meer door, waar van toepassing, een actieplan te presenteren. De Raad inzake handel en duurzame ontwikkeling houdt toezicht op de uitvoering hiervan (artikel 301). Bij niet-naleving zijn er geen maatregelen voorzien. Ook voor deze overlegprocedure wijkt de Associatieovereenkomst niet af van andere EU-vrijhandelsakkoorden.⁵⁴

De Raad stipt bovendien aan dat het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie een verordening hebben aangenomen op 15 januari 2013 tot uitvoering van de bilaterale vrijwaringsclausule en het stabilisatiemechanisme voor bananen van de Associatieovereenkomst (zie *infra*, 5.3.).⁵⁵ Deze gaat verder dan enkel de uitvoering van de bilaterale vrijwaringsclausule

⁵⁰ DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *o.c.*, 40.

⁵¹ Titel VIII inzake handel en duurzame ontwikkeling van de Associatieovereenkomst is noch onderhevig aan de normale geschillenbeslechtsprocedures, noch aan het bemiddelingsmechanisme voor niet-tarifaire maatregelen (artikel 284). Zie voor een bespreking van de arbeidsbepalingen in VS vrijhandelsovereenkomsten en de bijhorende geschillenbeslechtsmechanismen: E. GRAVEL en Q. DELPECH, *The Comments of the ILO's Supervisory bodies: Usefulness in the context of the sanction-based dimension of labour provisions in US free trade agreements*, ILO Research Paper No.4, 2013. De vrijhandelsakkoorden van de VS en Canada bevatten arbeidsbepalingen met meestal bijhorende geschillenbeslechtsmechanismen die in laatste instantie kunnen leiden tot sancties, zoals boetes en het opschorten van de tariefpreferenties. Artikel 20§17 van het vrijhandelsakkoord tussen de Verenigde Staten en vijf Midden-Amerikaanse landen bepaalt een jaarlijks maximum van 15 miljoen dollar bij schendingen van arbeids- en milieuverplichtingen. Deze boetes worden gestort in een fonds voor initiatieven inzake arbeid en milieu. Belanghebbende organisaties kunnen klacht indienen wanneer zij menen dat een handelspartner zijn verbintenissen inzake arbeid of milieu niet nakomt.

⁵² DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *o.c.*, 40. Er blijft een restcategorie van milieu gerelateerde zaken alsook niet-fundamentele arbeidskwesties en andere sociale gevolgen die niet reiken tot het niveau van mensenrechtenschendingen.

⁵³ EUROPESE COMMISSIE, *Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité. Bevordering van fundamentele arbeidsnormen en verbetering van de sociale governance in de context van de globalisering*, COM(2001)416, Brussel, 18 juli 2001, 13. “[...] sinds 1992 moeten alle overeenkomsten tussen de EG en derde landen een clausule omvatten waarin de mensenrechten worden gedefinieerd als een essentieel onderdeel daarvan. Deze clausule omvat ook de in de acht kernverdragen van de IAO genoemde fundamentele arbeidsnormen.”

⁵⁴ Zie ook L. BARTELS, “Human Rights”, *l.c.*, pp. 10-16.

⁵⁵ Verordening (EU) Nr. 20/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 15 januari 2013 tot uitvoering van de bilaterale vrijwaringsclausule en het stabilisatiemechanisme voor bananen in de Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds, *Pb. EU L17*, 19 januari 2013, 13-21.

aangezien het Europese Parlement deze verordening aangegrepen heeft om een rapporteringsmechanisme inzake duurzame ontwikkeling in te stellen. Het jaarlijks verslag van de Europese Commissie over de tenuitvoerlegging van de Associatieovereenkomst moet hierdoor informatie bevatten over de naleving van de verplichtingen uit hoofde van titel VIII (duurzame ontwikkeling) van deel IV en over de activiteiten met adviesgroepen uit het maatschappelijk middenveld (artikel 13). Indien het Europees Parlement niet tevreden is met de bevindingen van het verslag kan het de Commissie uitnodigen om alle aspecten met betrekking tot de tenuitvoerlegging van de verordening uiteen te zetten en toe te lichten.⁵⁶ Deze opname onderstreept de toegenomen rol van het Europees Parlement bij de tenuitvoerlegging van vrijhandelsakkoorden en kan een stok achter de deur zijn om de uitvoering van de bepalingen inzake duurzame ontwikkeling uit de Associatieovereenkomst daadwerkelijk op te volgen alsook de consultatie met het maatschappelijk middenveld ernstig te nemen.⁵⁷

5.3. Ontwikkelingskansen voor Midden-Amerika

Er wordt kritiek geuit op de Associatieovereenkomst als zijnde te gericht op de eigen Europese economische belangen en te weinig rekening houdend met de ontwikkelingsnoden en –beperkingen van de partnerlanden. Hierdoor zouden de partnerlanden vast blijven zitten in hun huidige economisch stramien, nl. dat ze exporteurs zijn van grondstoffen, landbouwproducten en assemblageproducten, en invoerders van hoogwaardige industriële producten, verwerkte landbouwproducten en diensten.⁵⁸ Volgens de vertegenwoordigers van de vakbonden en de ontwikkelingsorganisaties in de Raad beperkt het handelsluit van de Associatieovereenkomst de beleidsinstrumenten waarover de partnerlanden kunnen beschikken om een eigen economisch beleid uit te stippelen, zoals invoer- en uitvoerbeperkingen, overheidsaanbestedingen en gedifferentieerde behandeling van de eigen economische actoren.

Om de ontwikkelingsimpact na te gaan van de Associatieovereenkomst bekijkt de Raad de *trade sustainability impact assessment* die de gevolgen op economisch, sociaal en milieugebied in kaart brengt. Hoewel deze *impact assessment* duidt op pijnpunten, is de algemene beoordeling van de Associatieovereenkomst positief. De *impact assessment* schat dat Midden-Amerika jaarlijks tot 2,6 miljard euro voordeel zou kunnen halen uit de Associatieovereenkomst. De nationale winsten zouden variëren van 44 miljoen euro voor Nicaragua tot 920 miljoen euro voor Costa Rica. Ter vergelijking, men schat dat de EU jaarlijks 2,3 miljard zou winnen. De Raad beklemtoont dat de economische winst op een billijke manier verdeeld moet worden via flankerend sociaal beleid. Door de economische groei zouden de lonen voor zowel de laag- als hooggeschoolden in de EU en Midden-Amerika licht stijgen met Panama als uitzondering. Het gehanteerde model bij de *impact assessment* brengt hoofdzakelijk de effecten op de formele tewerkstelling in kaart en verwijst slechts hier en daar sporadisch naar informele tewerkstelling. Informele tewerkstelling speelt echter een belangrijke rol in Midden-Amerika en de effecten van handel en handelsliberalisering op informele tewerkstelling kunnen zeer verschillend zijn van de effecten op formele tewerkstelling.⁵⁹ De Raad vindt het belangrijk dat *impact assessments* voldoende aandacht besteden aan de impact op informele economie alsook ongelijkheid. Voor alle Midden-Amerikaanse landen, uitgezonderd Costa Rica, zou ten gevolge van de tenuitvoerlegging van de Associatieovereenkomst de verhoogde export groter zijn dan de verhoogde import. Hierdoor zou het reeds bestaande handelsoverschot van

⁵⁶ *Ibid.*, artikel 13§5.

⁵⁷ Gelijkaardige bepalingen werden ook opgenomen in de verordening tot uitvoering van de bilaterale vrijwaringsclausule in het vrijhandelsakkoord met Zuid-Korea. Zie: L. RICHARDSON, *l.c.*, p. 23.

⁵⁸ CIFCA, e.a., o.c., 4; 11.11.11., *Controversiële Europese handelsakkoorden op de agenda van de Vlaamse Regering*, 21.05.2013. [<http://tiny.cc/03nsxw>]

⁵⁹ A. SINHA, "Trade and the Informal Economy", M. JANSEN, e.a., *Trade and Employment. From Myths to Facts*, Genève, Internationale Arbeidsorganisatie, 2011, pp. 125-170.

Midden-Amerika t.o.v. de EU nog toenemen.⁶⁰ De *impact assessment* geeft aan dat het handelsonderdeel van de Associatieovereenkomst een globaal armoedeverminderend effect zou hebben op alle Midden-Amerikaanse landen, uitgezonderd Panama.⁶¹

Tot op heden genoten de zes Midden-Amerikaanse landen eenzijdige tariefpreferenties onder het Algemeen Preferentieel Stelsel met een bijzondere stimuleringsregeling voor duurzame ontwikkeling en goed bestuur (hierna: "APS+"). Het APS+ biedt extra goede toegang tot de Europese markt voor landen die voldoen aan bepaalde economische criteria en 27 conventies op het terrein van duurzaamheid en goed bestuur ratificeren en implementeren. Het feit dat Midden-Amerika reeds onder het APS+ genoot van een belastingvrije toegang tot de EU-markt voor bijna al zijn exportproducten, maakt dat relatief weinig sectoren (bananen, garnalen, enz.⁶²) verbeterde markttoegang krijgen. Het verschil in markttoegang ten gevolge van de Associatieovereenkomst ligt hoofdzakelijk in de dienstensector aangezien het APS+ geen diensten omvat⁶³ en in de rechtszekere toegang tot de EU-markt op een moment dat het APS vanaf 1 januari 2014 niet langer zal openstaan voor hoge-inkomenslanden of hogere middeninkomenslanden.⁶⁴ Op dit moment classificeert de Wereldbank Costa Rica en Panama als hogere middeninkomenslanden.⁶⁵

De markttoegang die de EU biedt met de Associatieovereenkomst is voor alle zes betrokken Midden-Amerikaanse landen hetzelfde. De toegang echter die de zes Midden-Amerikaanse landen onder het akkoord bieden aan EU-exporteurs verschilt tussen de zes landen. Enerzijds maakt dit de situatie complex voor Europese bedrijven, anderzijds hoopt de Raad dat deze regeling voldoende tegemoet komt aan het specifiek ontwikkelingsniveau per Midden-Amerikaans land. De overgangsperiode voor de afschaffing van de invoerrechten is voor de EU korter dan voor de Midden-Amerikaanse landen. Ongeveer 96% van de handel moet worden vrijgemaakt binnen de 10 jaar. De overige 4% in de volgende 5 jaar.⁶⁶

De Associatieovereenkomst bevat een bilaterale vrijwaringsclausule die de verdragspartijen toelaat onder bepaalde voorwaarden de eigen producenten te beschermen. Dit kan wanneer door de verlaging of afschaffing van een douanerecht, een product uit een andere partij in zulke grote hoeveelheden wordt ingevoerd dat de binnenlandse producenten van soortgelijke producten hierdoor ernstige schade lijden of dreigen te lijden (artikel 104). Deze bilaterale vrijwaringsmaatregel is beperkt in duur, nl. twee jaar. Deze periode kan echter nog eens met twee jaar worden verlengd (artikel 105).

⁶⁰ ECORYS, *o.c.*, 14; DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *o.c.*, 5 en 26.

⁶¹ ECORYS, *o.c.*, 14-17.

⁶² Bananen voor Costa Rica, suiker(stroop) voor El Salvador, bevroren garnalen, bananen en suikerstroop voor Honduras, bevroren garnalen voor Nicaragua, bananen en garnalen voor Panama, en alle hogergenoemde producten (buiten onbewerkte suiker) en rum voor Guatemala. Zie: DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *o.c.*, 17.

⁶³ *Ibid.*, *o.c.*, 5 en 21-26.

⁶⁴ Verordening (EU) Nr. 978/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 houdende toepassing van een schema van algemene tariefpreferenties en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 732/2008 van de Raad, *Pb. EU L303*, 31 oktober 2012. [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:303:0001:0082:NL:PDF>]

⁶⁵ Zie: WERELDBANK, *Country and Lending Groups*, Washington, 24.05.2013. [http://data.worldbank.org/about/country-classifications/country-and-lending-groups#Upper_middle_income]

⁶⁶ DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *o.c.*, 12.

5.4. Toenemende druk op natuurlijke rijkdommen

Economische groei (en verhoogde welvaart) geeft vaak een verhoogde druk op natuurlijke rijkdommen. Maar anderzijds is volgens de vertegenwoordigers van de werkgevers in de Raad groei ook nodig om verdere ontwikkelingen van de formele en informele economie mogelijk te maken. De vertegenwoordigers van de vakbonden en de ontwikkelingsorganisaties in de Raad wijzen erop dat de investeringen in bv. palmolieplantages al elk jaar groeien. 29% landbouwgrond en 20% bossen werden de laatste 10 jaar gebruikt voor de palmolieproductie die tevens grote hoeveelheden water verbruikt. Daarenboven heeft deze evolutie ook een rechtstreekse impact op de al precare mensenrechtensituatie in een aantal van de betrokken landen, omdat ze op heel wat plaatsen tot ernstige landconflicten leidt, waarbij bv. in Honduras sinds 2009 48 boeren die strijden voor het behoud van hun grond en 1 journalist die zich inzette voor de zaak werden vermoord.⁶⁷ Mensenrechten- en boerenorganisaties in Midden-Amerika vrezen dat de liberalisering van de handel tussen de EU en Midden-Amerika de druk op het landgebruik voor exportgerichte landbouw en het aantal landconflicten zal doen stijgen.⁶⁸

De *impact assessment* nuanceert deze kritiek. Het landgebruik zou kunnen wijzigen, vooral in Costa Rica en Panama, ten voordele van landgebruik voor fruit, groenten en noten en ten nadele van landgebruik voor vee en graan. Dit zou tevens een negatieve impact kunnen hebben op de biodiversiteit. De *impact assessment* geeft aan dat dit voorzichtige schattingen zijn en dat het mogelijk is dat de verwachte wijzigingen resulteren in een prijsverschil voor verschillende types land, eerder dan in daadwerkelijke landconversie.⁶⁹ Volgens de *impact assessment* zou de Associatieovereenkomst slechts in zeer beperkte mate de CO₂-emissies doen stijgen. De agrarische productie in Midden-Amerika zou naar alle waarschijnlijkheid niet zo sterk stijgen aangezien de Midden-Amerikaanse landen reeds goede EU markttoegang hebben onder APS+, ook voor controversiële producten zoals bio ethanol uit Guatemala.⁷⁰

De EU neemt ook een aantal stappen die beschermend werken. De EU Houtverordening verbiedt bijvoorbeeld het op de Europese markt brengen van hout dat gekapt is tegen de regels van het land waar gekapt werd, de Europese Richtlijn inzake hernieuwbare energie voorziet in duurzaamheidscriteria voor biobrandstoffen, enz.⁷¹ Soms ontstaat er wrijving tussen deze Europese beschermende initiatieven, de regels van de Wereldhandelsorganisatie en de soevereiniteit van de partnerlanden. Brazilië heeft bijvoorbeeld gedreigd de EU voor de geschillenbeslechting van de Wereldhandelsorganisatie te brengen als Europese milieustandaarden de Braziliaanse ethanolexport beperken.⁷² De Associatieovereenkomst kan mogelijks ook fungeren als positieve katalysator inzake

⁶⁷ FOS, *Akkoorden bieden geen garanties op respect voor mensen- en arbeidsrechten*, Brussel, 7.06.2013. [http://www.fos-socsol.be/cntnt/nieuws/nieuws_zuid_display_artikel.php?nieuwszuid_ID=425]; APRODEV, e.a., o.c., 4.

⁶⁸ CIFCA, *Los Acuerdo Comerciales UE – América Latina no pasan la prueba en material socio ambiental*, Brussel, 31.05.2013. [<http://www.cifca.org/spip.php?article110>]

⁶⁹ ECORYS, o.c., 81.

⁷⁰ DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, o.c., 15-16.

⁷¹ Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. EU L140*, 5 juni 2009. De Europese Commissie heeft op 17 oktober 2012 een voorstel gepubliceerd om o.m. landconversie voor biobrandstoffenproductie te beperken. EUROPESE COMMISSIE, *Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 98/70/EG betreffende de kwaliteit van benzine en van dieselbrandstof en tot wijziging van Richtlijn 2009/28/EG ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen*, COM(2012)595, 17 oktober 2012.

⁷² Zie ook: "Argentina Lodges New WTO Complaint on EU Biodiesel Policies", *International Centre for Trade and Sustainable Development*, 16.05.2013. [<http://ictsd.org/i/news/bridgesweekly/163905/>]

duurzame ontwikkeling, bv. inzake de tenuitvoerlegging van internationale milieuakkoorden, de samenwerking inzake illegale houtkap, biodiversiteit, enz.

5.5. Tussenconclusie

De Raad stelt vast dat de hierboven geschetste bekommernissen over de impact van de Associatieovereenkomst raken aan twistpunten over het Europees handelsbeleid.

Hij wijst erop dat het Europees handelsbeleid een goed evenwicht moet betrachten tussen informatie die omwille van strategische en technische redenen niet openbaar gemaakt wordt en transparantie ten aanzien van alle stakeholders. Hij wijst hierbij o.m. naar de verantwoordelijkheid van de verschillende regeringen in België en naar de rol van het Europees Parlement dat in de toekomst hopelijk een remediërende rol op dit vlak kan spelen.

Hij stelt vast dat zowel inzake mensenrechten als inzake arbeidsrechten en milieustandaarden de Associatieovereenkomst mechanismen bevat die gelijkaardig zijn aan deze uit andere EU-vrijhandelsakkoorden. Het is mogelijk dat er bepaalde situaties ontstaan waarbij de Associatieovereenkomst ingaat tegen de beginselen van het Verdrag van Lissabon.⁷³ In dat geval moeten de nodige maatregelen worden genomen. De Midden-Amerikaanse landen dragen hierbij de hoofdverantwoordelijkheid. De EU heeft echter de verantwoordelijkheid om hiertoe bij te dragen. alsook de bepalingen van de Associatieovereenkomst af te dwingen.⁷⁴ Wat juridische afdwingbaarheid betreft, is de mensenrechtenclausule robuust en in principe ook toepasbaar op fundamentele arbeidsnormen en bepaalde milieurechten. De Raad hoopt dat de aangekondigde criteria voor de toepassing van de mensenrechtenclausule en de toezichhoudende rol van het Europees Parlement kunnen bijdragen tot de daadwerkelijke tenuitvoerlegging van het EU mensenrechtenbeleid en de bepalingen inzake duurzame ontwikkeling. Hierbij moet een balans gezocht worden tussen economische, sociale en ecologische belangen.

De Raad beklemtoont dat, om bij te dragen aan de ontwikkelingskansen voor Midden-Amerika, de voorspelde nationale winsten op een billijke manier verdeeld moeten worden via flankerend sociaal beleid in deze landen.

Economische groei (en verhoogde welvaart) geeft vaak een verhoogde druk op natuurlijke rijkdommen. Daarom is het belangrijk dat de soevereine partnerlanden beleidsruimte behouden om hun nationale natuurlijke rijkdommen te beschermen en de EU hiertoe bijdraagt via beschermende maatregelen.

6. AANDACHTSPUNTEN VOOR VLAANDEREN

Volgens de Raad zijn er heel wat aanknopingspunten met Vlaamse beleidsdomeinen in de Associatieovereenkomst. Gelet op de specifieke bevoegdheid van de Raad voor internationaal ondernemen, toerisme en internationale samenwerking gaat hij in op deze thema's.

6.1. Handel

Gelet op hun sociaaleconomische opmars, zijn Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama economisch interessante partners voor Vlaanderen. De memorie van

⁷³ Zie voetnoot 40.

⁷⁴ DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, *o.c.*, 41.

toelichting geeft een overzicht van de handelsrelaties tussen de zes Midden-Amerikaanse landen en Vlaanderen. Vlaanderen voerde in 2011 voor bijna 187,9 miljoen euro (0,067% van zijn totale export) uit naar deze zes landen. Panama was in 2011 de voornaamste exportbestemming in de regio. Met 72,1 miljoen euro bekleedde dat land de 96ste plaats op de lijst van Vlaamse klanten. De overige landen haalden de top-100 niet. De Raad verwijst bovendien naar de investeringsakkoorden tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) en Nicaragua (2005), Guatemala (2005), Costa Rica (2002) en El Salvador (1999).⁷⁵ De invoer in 2011 bedroeg 610,6 miljoen euro (0,21% van het totaal) met Costa Rica op de 55ste plaats en Honduras op de 73ste plaats op de lijst van leveranciers. De overige landen haalden de top-100 niet. De handel vanuit Vlaanderen met de regio is bijgevolg eerder beperkt. Ook zonder de Associatieovereenkomst vinden de Vlaamse bedrijven hun weg, met name naar Panama, waar de verbreding van het Kanaal unieke opportuniteiten biedt voor de Vlaamse baggerindustrie. Het komt de Raad voor dat de Associatieovereenkomst bijkomende kansen kan bieden voor Vlaamse bedrijven. Zonder exhaustief te zijn, wijst de Raad op enkele voorbeelden:

- Het historisch voordeel voor de VS inzake markttoegang in de Midden-Amerikaanse landen zal waarschijnlijk verminderen. De concurrentiekracht van EU-bedrijven, waaronder Vlaamse bedrijven, kan hierdoor direct en indirect toenemen;
- Vlaamse exporteurs naar Midden-Amerika kunnen genieten van lagere douanerechten;
- Non-tarifaire belemmeringen worden verkleind of weggenomen door o.m. een betere toegang tot overheidsopdrachten, diensten- en investeringsmarkten in Midden-Amerika, een betere bescherming van intellectuele eigendomsrechten en meer rechtszekerheid met een bemiddelingsmechanisme om niet-tarifaire belemmeringen aan te kaarten.

De bepalingen van de Associatieovereenkomst zijn in grote mate gelijkaardig aan die van het vrijhandelsakkoord tussen de VS en Midden-Amerika zodat de Europese belangen geen nadeel ondervinden van handelspreferenties die aan de VS zijn toegekend.⁷⁶

6.2. Toerisme, ontwikkelingssamenwerking en wapenhandel

Naast de samenwerking op het vlak van handel, is ook de samenwerking op vele andere domeinen, bv. ontwikkelingssamenwerking (o.m. artikel 18, 23 en 41), wapenhandel (artikel 39) en toerisme (artikel 67) belangrijk.

Artikel 18 geeft aan dat de partijen de internationale inspanningen ondersteunen ter bevordering van beleidsmaatregelen en regels voor de financiering van ontwikkeling en ter versterking van de samenwerking om internationaal overeengekomen ontwikkelingsdoelen te verwezenlijken. De partijen erkennen de noodzaak om nieuwe en innovatieve financiële mechanismen te ontwikkelen. In artikel 23 komen de partijen overeen te onderhandelen over de instelling van een gemeenschappelijk economisch en financieel mechanisme ter ondersteuning van de armoedebestrijding en ter bevordering van de ontwikkeling en het algemeen welzijn van Midden-Amerika. Om een dergelijk mechanisme te onderzoeken wordt een bi-regionale werkgroep ingesteld. Bij het luik over sociale ontwikkeling en sociale cohesie (artikel 41) stellen de verdragspartijen dat de sociale cohesie moet worden verbeterd door de bestrijding van armoede, ongelijkheid en sociale uitsluiting. De Raad hoopt dat deze beloftes vanwege de EU ook in de praktijk zullen worden omgezet.

⁷⁵ Zie ook STRATEGISCHE ADVIESRAAD INTERNATIONAAL VLAANDEREN (SARiV), *De BLEU-investeringsakkoorden met Barbados, Panama en Tadzjikistan*, Advies 2010/7, 14 juni 2010

⁷⁶ DIRECTORAAT-GENERAAL EXTERN BELEID, o.c., 11-13. De tekst van het vrijhandelsakkoord tussen Honduras en Canada is nog niet beschikbaar, maar de hogergenoemde studie over het handelshoofdstuk geeft aan dat de bepalingen ook gelijklopen zouden zijn met de Canadese akkoorden.

Inzake wapenhandel wijst de Raad op artikel 14 en 39 die stellen dat de verdragspartijen samenwerken aan de preventie en bestrijding van de illegale handel in handvuurwapens en lichte wapens en de munitie daarvoor.

Artikel 67 geeft aan dat de partijen streven naar het bevorderen van eerlijk en duurzaam toerisme door o.m. bescherming en bevordering van cultureel erfgoed. Zij beklemtonen het belang van de toerismesector voor de armoedebestrijding.

Gelet op zijn advies over het UNESCO-verdrag betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuurofferingen (hierna: "UNESCO-verdrag"), vestigt de Raad ten slotte de aandacht op artikel 74 alsook op het Protocol betreffende culturele samenwerking. Hierin komen de partijen overeen culturele samenwerking en de interculturele dialoog te bevorderen. Bovendien spreken zij af het UNESCO-verdrag daadwerkelijk ten uitvoer te leggen. De Raad beklemtoont dat er nog geen federale instemmingswet is. Voor een correcte tenuitvoerlegging van de Associatieovereenkomst moet hiervan dringend werk worden gemaakt. De Raad stelt voor dat de minister-president dit onderwerp agendeert op de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid.⁷⁷

6.3. Vlaamse betrokkenheid bij het Europees handelsbeleid

De Raad pleit voor een actieve Vlaamse betrokkenheid bij het Europees handelsbeleid. Op Vlaams niveau bereidt de werkgroep EU-handel de handelsdossiers voor. Deze afstemming dient als input voor de Belgische standpuntbepaling die vooraf gaat aan het Comité over het Handelsbeleid (Trade Policy Committee). Het is volgens de Raad van belang dat de ondernemerswereld zijn belangen kenbaar maakt aan de Vlaamse overheid voor de onderhandelingen over vrijhandelsakkoorden. Tevens moet in die vroege fase het middenveld betrokken worden bij de beleidsvoorbereiding.

Europese handelsakkoorden verdienen ook binnen Vlaanderen een ruim debat. Vanuit dat oogpunt betreurt de Raad dat het advies over de Associatieovereenkomst slechts in de fase van ratificatie gevraagd wordt. De Vlaamse Regering kan advies vragen wanneer de Europese Commissie een onderhandelingsmandaat onderhandelt. Om het bredere maatschappelijke debat te voeden, kan een briefing of consultatie in het Vlaams Parlement of ten aanzien van het bredere Vlaamse middenveld georganiseerd worden.

Vlaamse stakeholders, hetzij vakbonden, ngo's, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, enz., kunnen de eigen Europees Parlementsleden mobiliseren om de toegenomen rol van het Europees Parlement inzake handel effectief op te nemen. Zowel bij de goedkeuring als in het kader van het toezicht op de uitvoering van de Associatieovereenkomst heeft het Europees Parlement immers een belangrijke rol. Bovendien is de Europese Commissie verplicht regelmatig te rapporteren over de vooruitgang inzake onderhandelingen aan de Commissie internationale handel van het Europees Parlement (*International Trade Committee of INTA Committee*) en te verzekeren dat het Europees Parlement onmiddellijk en volledig wordt geïnformeerd tijdens alle fasen van de procedure.

⁷⁷ SARiV, *UNESCO-Conventie betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuurofferingen*, Advies 2010/21, 23 november 2010.

7. CONCLUSIE

De Raad, met meerderheid van zijn leden, gaat akkoord met het ontwerp van instemmingsdecreet. De Raad, met meerderheid van zijn leden, heeft echter wel een aantal belangrijke reserves bij de Associatieovereenkomst. De Raad geeft zijn akkoord omdat het een associatie tot stand brengt die het potentieel heeft om ontwikkeling te bevorderen en gemeenschappelijke problemen aan te pakken in dialoog. Bovendien geniet de Associatieovereenkomst van een democratische legitimatie na goedkeuring door het Europees Parlement. Het voorziet in een rechtszekere toegang tot de EU-markt op een moment dat het APS vanaf 1 januari 2014 niet langer zal openstaan voor o.m. hogere middeninkomenslanden zoals Costa Rica en Panama. De Associatieovereenkomst kan nieuwe handelsperspectieven bieden voor zowel de EU als Midden-Amerika. Ook Vlaamse bedrijven kunnen baat hebben bij de Associatieovereenkomst door o.m. het verkleinen of wegnemen van non-tarifaire belemmeringen, lagere douanerechten, enz. De bepalingen van de Associatieovereenkomst zijn in grote mate gelijkaardig aan die van het vrijhandelsakkoord tussen de VS en Midden-Amerika zodat een gelijkjer speelveld wordt gecreëerd.

In diverse opzichten kan deze overeenkomst echter ook worden gezien als een gemiste kans voor de EU om de fundamentele waarden die ze wil uitdragen in de wereld, inzonderheid op het vlak van mensenrechten, beter te integreren en te ondersteunen in de Associatieovereenkomst, via meer juridisch bindende mechanismen. Hierbij moet een balans gezocht worden tussen economische, sociale en ecologische belangen. De toegenomen rol van het Europees Parlement biedt kansen om de transparantie van het EU-handelsbeleid te vergroten. Om bij te dragen aan de ontwikkelingskansen voor Midden-Amerika moeten de voorspelde nationale winsten op een billijke manier verdeeld worden via flankerend sociaal beleid in deze landen. De Associatieovereenkomst zal wellicht een extra druk op de natuurlijke rijkdommen leggen. Anderzijds kan zij ook als positieve katalysator inzake duurzame ontwikkeling fungeren.

Namens de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen,

Hoogachtend,

(getekend)

Prof. Dr. Jan Wouters
Voorzitter

(getekend)

Freddy Evens
Secretaris

Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

Opdracht

De Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (SARiV) is een onafhankelijk adviesorgaan van de Vlaamse Regering. Hij adviseert de Vlaamse Regering bij de totstandkoming van haar buitenlands beleid, haar beleid inzake internationaal ondernemen, toerisme en internationale samenwerking. Hij doet dit hetzij op vraag van de Vlaamse Regering, hetzij uit eigen beweging.

Samenstelling

Leden	Plaatsvervangers
1° Voorzitter: Prof. dr. Jan Wouters (gewoon hoogleraar internationaal en Europees recht, KU Leuven)	
2° Anne Lybaert (zaakvoerder IRMAS)	
3° Hans De Belder (oud-diplomaat)	
4° Jean Bossuyt (hoofd strategie European Centre for Development Policy Management Maastricht)	
5° Kim Van der Borght (docent internationaal handelsrecht en handelspolitiek, VUB)	
6° Johan Erauw (gewoon hoogleraar Universiteit Gent)	
7° Luc Vandenbroucke (Senior Advisor to the CEO, Barco en zaakvoerder LVDB Consult)	
8° Rudi Hoebeek (Gedelegeerd bestuurder Hoebeek NV)	
9° Patrick De Groote (hoogleraar geografie en toerisme, Universiteit Hasselt)	
10° Johan De Meester (zaakvoerder Viking Reizen)	
11° Els Dirix (ABVV)	Greg Verhoeven (ABVV)
12° Renaat Hanssens (ACV)	Jessie Van Couwenberghe (ACV)
13° Geert Eggermont (UNIZO)	Veronique Willems (UNIZO)
14° N	Jan Van Doren (Voka- Vlaams Economisch Verbond)
15° Wiske Jult (11.11.11.)	Koen Detavernier (11.11.11.)
16° Gijs Justaert (Wereldsolidariteit)	Els Hertogen (Wereldsolidariteit)
17° Annuschka Vandewalle (fos)	Kwaku Acheampong (fos)
18° Isabel Vertriest (Oxfam Wereldwinkels)	Lode Delbare (Trias)
19° Eve Diels (Ho.Re.Ca Vlaanderen)	Jan Van Steen (directeur Omnia)
20° Jan Jassogne (CIB Vlaanderen)	Peggy Verzele (CIB Vlaanderen – VIVO)

Secretariaat:

Freddy Evens (secretaris)
 Eva Haeverans (beleidsmedewerker)
 Roos Van de Cruys (beleidsmedewerker)
 Jolien Mespreuve (administratief deskundige)

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

RAAD VAN STATE

afdeling Wetgeving

advies 53.668/1/V
van 1 augustus 2013

over

een voorontwerp van decreet ‘houdende instemming met de overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds, ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012’

Op 8 juli 2013 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van decreet ‘houdende instemming met de overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds, ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012’.

Het ontwerp is door de eerste vakantiekamer onderzocht op 25 juli 2013. De kamer was samengesteld uit Jan CLEMENT, staatsraad, voorzitter, Jeroen VAN NIEUWENHOVE en Pierre BARRA, staatsraden, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Tim CORTHAUT, auditeur.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 1 augustus 2013.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten van de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van decreet strekt tot instemming met de Overeenkomst ‘waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds en Midden-Amerika, anderzijds, gedaan te Tegucigalpa op 29 juni 2012’² wat betreft de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest.

De Overeenkomst waarmee instemming wordt betuigd heeft, benevens op federale bevoegdheden, ook betrekking op gewest- en gemeenschapsaangelegenheden. Zo kan, wat specifiek het Vlaamse Gewest betreft, worden gewezen op onder meer de in de Overeenkomst vervatte bepalingen inzake werkgelegenheid, milieu en economische en handelsontwikkeling. Wat de Vlaamse Gemeenschap betreft kan onder meer worden gerefereerd aan onderdelen van de Overeenkomst die betrekking hebben op sociale ontwikkeling en sociale cohesie (armoedebestrijding, volksgezondheid, jeugd), toerisme, en culturele en audiovisuele samenwerking.

VORMVEREISTEN

3. Artikel 11, § 2, eerste lid, 1°, van het decreet van 7 mei 2004 ‘inzake de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen’ bepaalt dat de Vlaamse Regering de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) verzoekt om sociaal-economisch overleg te plegen over “alle voorontwerpen van decreet die een sociaal-economische dimensie hebben, uitgezonderd de voorontwerpen van decreet betreffende de begrotingen en de voorontwerpen van decreet die aan de Raad worden voorgelegd ingevolge artikel 20”.

Te dezen is het advies van de SERV niet gevraagd niettegenstaande het gegeven dat sommige bepalingen van de Overeenkomst een economische impact hebben en is enkel het advies van de Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen (SARiV) ingewonnen.

Artikel 17 van het decreet van 18 juli 2003 ‘tot regeling van strategische adviesraden’ laat die adviesraden de mogelijkheid om hun adviestaak gezamenlijk uit te oefenen. Het gaat echter om een keuze die de betrokken adviesraden slechts kunnen maken op voorwaarde dat hen eerst om advies is verzocht. Die bepaling kan dus niet verantwoorden dat een dossier niet aan een adviesraad wordt voorgelegd.

¹ Aangezien het om een voorontwerp van decreet gaat, wordt onder rechtsgrond de overeenstemming met de hogere rechtsnorm verstaan.

² Hierna verkort de “Overeenkomst” genoemd.

Ook de aanwezigheid in de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (SARiV) van vertegenwoordigers aangeduid door de SERV doet geen afbreuk aan het bepaalde in artikel 11, § 2, eerste lid, 1°, van het decreet van 7 mei 2004.

Aan dat vormvereiste zal derhalve alsnog dienen te worden voldaan. Het spreekt voor zich dat, mocht het vermelde advies leiden tot wijzigingen aan de tekst van het ontwerp, die wijzigingen alsnog aan de Raad van State, afdeling Wetgeving, zullen dienen te worden voorgelegd.

ONDERTEKENING

4. De Overeenkomst werd voor het Koninkrijk België ondertekend met vermelding van de volgende formule:

“Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.”

De Raad van State, afdeling Wetgeving, heeft al bij herhaling opgemerkt³ dat de aangehaalde bewoordingen zo moeten worden opgevat dat ze ook slaan op de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aangezien die ter uitvoering van artikel 138 van de Grondwet bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uitoefent. Met het oog op de rechtszekerheid was het echter beter geweest dat dit uitdrukkelijk in de aangehaalde formule was vermeld.⁴

³ Zo ook in adv.RvS 52.275/VR/1/2 van 27 november 2012 over een voorontwerp dat geleid heeft tot het decreet van 31 mei 2013 ‘tot instemming met het protocol over de bezwaren van het Ierse volk ten aanzien van het verdrag van Lissabon, ondertekend in Brussel op 13 juni 2012’, punt 3 (*Parl.St.* VI. Parl. 2012-13, 1934).

⁴ Zie reeds adv.RvS 27.270/4 van 18 maart 1998 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van de Franse Gemeenschapscommissie van 18 juni 1998 ‘portant assentiment à l’accord de coopération entre la Communauté française de Belgique et la Commission communautaire française de la Région de Bruxelles-Capitale relatif aux modalités d’exercice des Relations internationales de la Commission communautaire française’, *Parl.St.* Verg. Franse Gemeenschapscommissie 1997-98, nr. 63/1. De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van haar kant behoort niet uitdrukkelijk te worden vermeld, aangezien ze slechts beperkte bevoegdheden heeft op internationaal gebied en ze met name niet bevoegd is om verdragen te sluiten (zie artikel 135 van de Grondwet, artikel 63 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 ‘met betrekking tot de Brusselse instellingen’ en artikel 16, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’).

ONDERZOEK VAN HET ONTWERP

5. In artikel 6, lid 2, van de Overeenkomst wordt het volgende bepaald:

“De besluiten van de Associatieraad zijn bindend voor de partijen, die voor de uitvoering ervan de nodige maatregelen treffen overeenkomstig de interne regelgeving en de wettelijke procedures van elke partij”.

5.1. In dat verband moet worden in herinnering gebracht dat het noodzakelijk is om binnen België ook in de nodige procedures te voorzien om de Belgische standpuntbepaling en vertegenwoordiging in de voornoemde Associatieraad te organiseren met respect voor de Belgische bevoegdheidsverdelende regels. Er dient te worden opgemerkt dat het huidige Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’ op dit punt tekort schiet, nu dat enkel betrekking heeft op de vertegenwoordiging in de Raad van de Europese Unie.

Het betrokken samenwerkingsakkoord kan niet zomaar bij analogie worden toegepast, nu de Associatieraad weliswaar formeel een exponent is van de externe betrekkingen van de Unie, maar materieel ook uitdrukkelijk voor aangelegenheden bevoegd is die tot de (exclusieve) bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten behoren. Geconfronteerd met een gelijkaardige lacune met betrekking tot de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België inzake door de Commissie aan te nemen gedelegeerde en uitvoeringshandelingen, merkte de Raad van State, afdeling Wetgeving, recent het volgende op, wat hier *mutatis mutandis* moet worden herhaald:⁵

“De vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België inzake door de Commissie aan te nemen gedelegeerde en uitvoeringshandelingen dienen overeenkomstig artikel 92*bis*, § 4*bis*, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 in een samenwerkingsakkoord te worden geregeld. De huidige samenwerkingsakkoorden van 8 maart 1994⁶ bieden geen voldoende juridische basis voor dergelijke vertegenwoordiging en standpuntbepaling. Wel kan worden overwogen om de voornoemde samenwerkingsakkoorden met het oog daarop aan te passen.

Zolang ervoor niet in een voldoende juridische basis bij samenwerkingsakkoord is voorzien, dienen de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling inzake door de Commissie aan te nemen gedelegeerde en uitvoeringshandelingen overeenkomstig het bepaalde in artikel 92*bis*, § 4*bis*, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 het voorwerp uit te maken van een overleg tussen de betrokken regeringen”.

5.2. Voorts moet worden vastgesteld dat in de Overeenkomst machten worden overgedragen aan een supranationale instelling. Er is echter geen reden om aan te nemen dat

⁵ Adv.RvS 52.810/1 van 5 maart 2013 over een voorontwerp van wet ‘tot uitvoering van de Verordening (EU) nr. 305/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2011 tot vaststelling van geharmoniseerde voorwaarden voor het verhandelen van bouwproducten en tot intrekking van richtlijn 89/106/EEG van de Raad, en tot intrekking van diverse bepalingen’.

⁶ Voetnoot 7 van het geciteerde advies: Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’, en samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’.

daarbij de grenzen van artikel 34 van de Grondwet worden overschreden. Een dergelijke overdracht impliceert meteen ook een aanvaarding van de bindende kracht van toekomstige besluiten die door de Associatieraad binnen de grenzen van de Overeenkomst zal nemen, zonder dat er nog bijkomend expliciet vooraf mee moet worden ingestemd.

5.3. Er moet niettemin worden opgemerkt dat, met toepassing van artikel 345 van de Overeenkomst, de Associatieraad ook de bevoegdheid krijgt om in die bepaling opgesomde bijlagen te wijzigen. Op die manier kan de Associatieraad echter het akkoord zelf wijzigen, wat noopt tot het maken van de hierna volgende opmerking.

Zoals de afdeling Wetgeving van de Raad van State in het verleden al heeft opgemerkt, is het voor de wetgever weliswaar niet onmogelijk om met toekomstige wijzigingen van een internationaal verdrag in te stemmen, mits evenwel aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Zo heeft de algemene vergadering van de afdeling Wetgeving van de Raad van State in verband met het Verdrag van Lissabon in het bijzonder het volgende opgemerkt:⁷

“Bij deze bepalingen wordt aan Europese organen de bevoegdheid opgedragen om een aantal bepalingen te wijzigen zonder goedkeuring van de lidstaten overeenkomstig hun respectieve grondwettelijke bepalingen. België en de deelentiteiten ervan zouden dus gebonden kunnen zijn door een wijziging van het Verdrag zonder dat de bevoegde wetgevende vergaderingen daar uitdrukkelijk mee hebben ingestemd⁸. De omstandigheid dat, desgevallend, de besluiten van de Europese Raad of van de Raad met eenparigheid van stemmen moeten worden genomen, doet niets af aan die vaststelling⁹. Zowel het Hof van Cassatie¹⁰ als de afdeling Wetgeving van de Raad van State¹¹ aanvaarden dat onderbepaalde voorwaarden de wetgevende vergaderingen vooraf kunnen instemmen met een verdrag of met een wijziging van een verdrag. Opdat zulke voorafgaande instemming verenigbaar zou zijn met artikel 167, §§ 2 tot 4, van de Grondwet en met artikel 16 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, moet aan twee

⁷ Adv.RvS 44.028/AV van 29 januari 2008 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 19 juni 2008 ‘houdende instemming met het Verdrag van Lissabon tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met de Slotakte, gedaan te Lissabon op 13 december 2007’, opmerking 28, blz. 355 en 356 (*Parl.St.* Senaat 2007-08, nr. 568/1, 334-371); zie eveneens adv.RvS 51.151/VR van 3 april 2012 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 20 juni 2012 ‘houdende instemming met het Verdrag tot instelling van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM), ondertekend te Brussel op 2 februari 2012’, onder “Algemene opmerkingen”, punt 1.2 (*Parl.St.* Senaat 2011-2012, nr. 5-1598/1, 38 tot 42).

⁸ Voetnoot 57 van het geciteerde advies: Zie de toepasselijke teksten onder bovenvermeld nr. 24 [...].

⁹ Voetnoot 58 van het geciteerde advies: De meeste “overbruggingsclausules” bepalen dat de besluiten met eenparigheid van stemmen worden vastgesteld. Dit is echter niet het geval met de besluiten waarvan sprake is in de artikelen 98, 107, lid 2, c), 129, lid 3, 281, tweede alinea, en 300, lid 5, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

¹⁰ Voetnoot 59 van het geciteerde advies: Cass., 19 maart 1981, *Arr. Cass.*, 1980-1981, 808; *J.T.*, 1982, 565, en noot J. VERHOEVEN; Cass., 2 mei 2002, nr. C.99.0518.N.

¹¹ Voetnoot 60 van het geciteerde advies: Zie o.m. advies 33.510/3 van 28 mei 2002 over een voorontwerp dat ontstaan gegeven heeft aan de wet van 17 december 2002 houdende instemming met het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, en met de Bijlagen I en II, gedaan te Aarhus op 25 juni 1998 (*Parl.St.* Senaat, 2001-2002, nr. 2-1235/1, blz. 48); advies 35.792/2/V van 20 augustus 2003 over het voorontwerp dat ontstaan heeft gegeven aan het decreet van 27 november 2003 houdende instemming met het Verdrag inzake persistente organische verontreinigende stoffen, gesloten te Stockholm op 22 mei 2001, alsmede met de Bijlagen erbij (*Parl.St.* W.G.R., 2003/2004, nr. 575/1, blz. 10); advies 36.170/1 van 11 december 2003 over het voorontwerp van wet houdende instemming met de Overeenkomst betreffende de sociale zekerheid tussen het Koninkrijk België en de Republiek Kroatië, ondertekend te Brussel op 31 oktober 2001 (*Parl.St.* Senaat, 2004-2005, nr. 957/1).

voorwaarden worden voldaan: het is vereist dat de Wetgevende Kamers en, in voorkomend geval, de Gemeenschaps- en Gewestparlementen de grenzen van de toekomstige wijzigingen kennen¹² en dat ze uitdrukkelijk aangeven dat ze met die wijzigingen instemmen.”

Artikel 345 van de Overeenkomst lijkt voldoende specifiek opdat aan de eerste voorwaarde zou zijn voldaan. Niettemin moet de tekst van het ontwerp worden aangepast door erin een bepaling op te nemen waarin de decreetgever uitdrukkelijk instemt met de toekomstige wijzigingen die de Associatieraad met toepassing van artikel 345 van de Overeenkomst zal aannemen.

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Wim GEURTS

Jan CLEMENT

¹² *Voetnoot 61 van het geciteerde advies*: Zie inzonderheid de adviezen waarnaar in de vorige voetnoot wordt verwezen.

ADVIES VAN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD
VAN VLAANDEREN

De heer Kris Peeters
Vlaams minister-president
Martelaarsplein 19

1000 BRUSSEL

contactpersoon
Ria Van Peer
rvpeer@serv.be

ons kenmerk
SERV_BR_20131023_associatie_EU-Midden-Amerika_bekrADV_rvpkv

Brussel
23 oktober 2013

**Adviesvraag principiële goedkeuring voorontwerp decreet tot instemming met
overeenkomst associatie EU en Midden-Amerika.**

Mijnheer de Minister-president,

Op 16 september jl. werd u een antwoord op bovenvermelde aangelegenheid onder voorbehoud
overgemaakt.

Op zijn bijeenkomst van heden heeft de raad van de SERV dit antwoord bekrachtigd.

Met de meeste hoogachting,

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Ann Vermorgen
voorzitter

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
Wetstraat 34-36 • 1040 Brussel • T +32 2 209 01 11 • F +32 2 217 70 08 • info@serv.be • www.serv.be
Ondernemingsnummer 0216.754.913

Aan de heer Kris Peeters
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams
minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en
Plattelandsbeleid
Martelaarsplein 19

B-1000 BRUSSEL

contactpersoon
Ria Van Peer
rvpeer@serv.be

ons kenmerk
SERV_ADV_associatie_EU-Midden-Amerika_rvpit

Brussel
16 september 2013

Principiële goedkeuring van het voorontwerp van decreet tot instemming met de overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten en Midden-Amerika, ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012

Mijnheer de minister-president,

De SERV heeft de teksten van bovenvermeld voorontwerp van decreet ontvangen en doorgenomen. De Raad zal geen uitgebreid advies verstrekken maar wenst zich aan te sluiten bij het advies van de SARIV d.d. 12 juni 2013.

Dit advies zal nog bekrachtigd worden door de raad in zijn eerstvolgende bijeenkomst.

In de hoop u hiermee van dienst te zijn geweest, tekenen wij,

Hoogachtend,

Pieter Kerremans,
administrateur-generaal.

Ann Vermorgen,
voorzitter

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Art. 2. Zullen volkomen gevolg hebben:

- 1° de overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds, ondertekend in Tegucigalpa op 29 juni 2012;
- 2° de wijzigingen van de Bijlagen bij de Overeenkomst, die beslist zijn overeenkomstig artikel 345 van de Overeenkomst.

Brussel, 20 december 2013.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid,
Landbouw en Plattelandsbeleid,

Kris PEETERS